

Katedra

YU ISSN 0022/9296

15 APRIL

1981

LETNIK XXI

ŠT 3.

CENA 6 DIN

**MAJ
ŽIVI
BRATSTVO
IN
ENOTNOST**

SOCIALNA IN DRUŽBENO EKONOMSKA PROBLEMATIKA ŠTUDENTOV

Že nekaj razpravljalcev je govorilo o stanovanjski problematiki, študijski politiki in nekaterih drugih problemih, ki so navidezno zgolj socialne narave. Ravno ta opredelitev, da svojo aktivnost za nadaljnjo izgradnjo samoupravne socialistične družbe razbijemo na ločeno reševanje t. i. socialne problematike, ekonomske politike in idejno političnih vprašanj, kaže na nerazumevanje zakonitosti družbenega razvoja in na nepoznavanje marksizma. Drugače povedano, premalo upoštevamo doseženo stopnjo družbeno ekonomskih odnosov in razredni značaj samoupravljanja, kadar govorimo npr. o „socialni“ problematiki. Pri obravnavanju te problematike moramo poznati predvsem odnose med produkcijo in delitvijo teh, z delom ustvarjenih produktov. To zahteva stalno analizo konkretnih razmer, v katerih živimo, delamo, in na podlagi takšnih analiz moramo oblikovati usmeritve za akcije, ki jih razredni boj za samoupravne ekonomske odnose zahteva in razvoj proizvodnih sil dovoljuje. To pomeni, da moramo poznati osnovna protislovja v razvoju naše družbe, da ne zatiskamo oči pred njimi. In samo v tem kontekstu lahko govorimo tudi o socialnem in družbeno ekonomskem položaju študentov.

Takoj v začetku je potrebno vsaj v grobem razčistiti, kaj pravzaprav pomeni kategorija „študenti“. V naši vsakdanji praksi se pogosto srečujemo s pojmovanjem, da so študenti enotna družbena kategorija. Ta opredelitev dejansko pomeni poenostavljenje in posplošitev dejstva, da so študenti vključeni v vzgojnoizobraževalni sistem. Ta sistem kot proces, tako po svojih oblikah kot metodah dela, dejansko tudi pogojuje socialno in družbeno ekonomsko problematiko študentov; vsebina te problematike pa je določena s tem, da je vzgojnoizobraževalni proces umetno (zgodovinsko) ločen od proizvodnje, od celotnega družbenega dela. Po drugi strani pa tisti, ki študente opredeljujejo kot enotno družbeno kategorijo, ne upoštevajo predvsem potrebe in nujnosti razvoja samoupravnih družbeno ekonomskih odnosov, s stališčem, da hočejo imeti v tej konstelaciji sil zgolj strokovnjake in samo strokovnjake, produktivne delavce s tako in tako izobrazbo. To konec koncev pomeni, da s takimi težnjami skušajo negirati kakršnokoli povezovanje študentov z drugimi deli mase populacije in jih dejansko objektivno potiskajo v položaj, v katerem (mogoče malo rigorozno povedano), znašili v letih 1968 do 1972, ko so študentje popolnoma samostojno nastopali ravno v smislu pogosto uporabljene fraze o „negativni“ radikalnosti.

Drugi vidik teze o študentih kot socialno, politično in ekonomsko enotni kategoriji, delu celotne družbene populacije je, da s tem, ko ne priznava različnosti študentske populacije, ne upošteva ljudi in njihovega dela kot bistvenega faktorja vsake ekonomije, vsakega gospodarstva. Hoče zgolj imaginarno strokovnjake. In tu se celotni problem pokaže povsem jasno in takšne teze pristanejo na tleh buržoazne ideologije, sovražne delavskemu razredu in samoupravljanju. Ohraniti hočejo obstoječe razredne odnose pod krinko nadzorednosti in, kot take, pritegnejo tudi precejšen del študentov. Tako birokracija zagotavlja pogoje za produkciranje tehnokratov. Zato študentje niso in ne morejo biti enotna kategorija in

jih ne smemo tako prikazovati. Če pogledamo socialno strukturo (od kod izhajajo študenti), njihove interese, zakaj so šli študirati, s kakšnim namenom in tudi v kakšnem socialnem in družbeno ekonomskem položaju so, potem jih moramo deliti na vse tiste grupe in skupine, s katerimi delimo celotno družbo.

Edino v smislu reševanja vseh družbenih problemov v celoti in s perspektivo nadaljnjega razvoja samoupravljanja lahko rešujemo tudi te probleme, ne da bi z „rešitvijo“ ustvarjali nova protislovja in privilegirane skupine, saj je ta problematika posledica družbeno ekonomskih odnosov v celoti.

Ta problematika z istimi koreninami se pojavlja v več oblikah.

v tej produkciji ne zanima. Za te strukture so študenti enotna kategorija!

Pri teh nesorazmerjih igra važno vlogo princip revalorizacije študijskega dela in mora postati del usmerjenega izobraževanja. Učenci in študenti morajo prehajati in izhajati iz združenega dela. Tu ne mislim na oblike študija ob delu, temveč na čisto navaden redni študij, povezan z ustvarjalnim delovnim procesom. Šele tako lahko študentu (učencu) zagotavljamo take pogoje, ki bodo zagotavljali normalen študij, študij, kakršnega potrebujemo za nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja in s tem naše celotne družbe. Če hočemo karkoli bistveno spremeniti, moramo študijsko politiko, ki se bolj ali manj kreira v skupni komisiji podpisnic, resnično prenesti v združeno delo, med delavce.

V ta sklop spada tudi stanovanjska problematika. Mislim, da je tu potrebno posebej spregovoriti o podnajemnikih, od katerih je samo študentov v Ljubljani preko 6.000. V to število niso vključeni podnajemniki dijaki in še manj podnajemniki delavci, ki so še v slabšem položaju. In kaj se nam dogaja? Pogledati je treba samo sobotno „Delo“, male oglase, kjer lahko primerjamo ponudbo in povpraševanje. Tu veljajo tržni zakoni, ki določajo ceno in kvaliteto sob za podnajemnike. Ponudba je p. cej manj kot povpraševanja in pogosto so ljudje prisiljeni vseliti se tudi v najbolj bedne in prenapolnjene luknje. Pri študentih se problem podnajemništva še dodatno zaostrojuje: podnajemniška razmerja v sedanjih pogojih postajajo faktor socialne diferenciacije, faktor osipa pri študijskem uspehu. Namesto, da bi bil osip posledica znanja in sposobnosti, je v veliki meri naravnana na socialni položaj študentov, ki jim določa pogoje študija.

Druga stvar so študentski domovi. Z njimi smo dosti zgodaj začeli ravno to socialno problematiko študentov, da ne bi prišlo do takih izkrivljanj socialističnih načel kot pri podnajemniških razmerjih v še veliko večji meri. Vendar se nam sedaj pojavljajo specifične težave, povezane z gibanji v celotnem razvoju naše družbe. Tu prihaja do izraza nasprotje med posebnim družbenim pomenom teh domov in ekonomsko logiko poslovanja v okviru (ustvarjenih?) lastnih sredstev. Študentski domovi, pa ne le študentski — še bolj dijaški, dosega jo cene, ki niso dosti nižje od tistih v podnajemniških sobah. Te cene so ekonomske skoraj v polnem smislu besede. Subvencije so le dotacije izobraževalne skupnosti Slovenije, in sicer zgolj sredstva za amortizacijo in za investicijsko vzdrževanje. Vendar, ker študentski domovi vključujejo tudi kuhinje, vključujejo snazilke, hišnike, kurjače, administracijo itd., dobivajo ti ljudje osebni dohodek, kar predstavlja čez 50 % stroškov, zajetih v stanarino. Subvencije so še zmeraj na osnovi dotacij in proračunov in se ne formirajo po dejanskih potrebah investicijskega vzdrževanja. Tako prihaja do tega, da nam 5 do 6 domov v študentskem naselju v Rožni dolini propada, da je vprašljiva njihova primernost za bivanje. To, jasno, veča število zaposlenih delavcev v domovih in manjša njihov OD. Odgovor na to problematiko je navadno naslednje vprašanje: Kaj pa študentska higiena, njihova skrb za družbeno lastnino? To pomeni, da mora vsak najprej pomesti pred svojim pragom, ne glede na to, kakšne možnosti ima za to in v kakšnih pogojih živi, potem pa se naj ukvarja z drugimi vprašanji.

dije. Te se povišajo procentualno za vse enako, absolutni znesek pa je pri tistih z nižjimi študijskimi vsekakor manjši, kot pri tistih z višjimi.

Drugo nesorazmerje nastaja med kadrovskim in socialnim vidikom študentiranja. Pri kadrovskem vidiku je pomembno zgolj to, da dobi določeno število študentov t. j. deficitarnih smeri študija, socialni položaj študentov pa je drugotnega pomena in precejšnjemu delu študentov ne zagotavlja normalnih pogojev študija. Socialni vidik je prav tako premalo upoštevan pri podeljevanju teh študijskih politiki, ne glede na to, da je ta, v svoji vsebinski zasnovi, že naredila v zadnjih štiri letih precej korakov naprej. Mislim, da jo je treba še bistveno speminjati. Gre predvsem za družbeni (razredni) pomen študijske politike. Zadnje čase vse bolj govorimo o študijski politiki kot o faktorju kadrovskega usmerjanja. Ob tem moramo nujno potegniti vzporednico: zelo pomemben je tudi socialni vidik študentiranja; oboje pa predstavlja eno važnih področij razrednega boja. Gre za to, ali bomo samoupravljanje razvijali naprej kot sistem družbenih odnosov v smislu revolucioniranja celotne družbe (in s tem tudi študijske politike) ali pa bo to zgolj farsa za tiste, ki razumejo samoupravljanje zgolj kot interese gospodarstva v blagovni produkciji in jih položaj delovnih ljudi

ta študijska politika izhajati neposredno iz samoupravno organiziranega združenega dela in mora postati del usmerjenega izobraževanja. Učenci in študenti morajo prehajati in izhajati iz združenega dela. Tu ne mislim na oblike študija ob delu, temveč na čisto navaden redni študij, povezan z ustvarjalnim delovnim procesom. Šele tako lahko študentu (učencu) zagotavljamo take pogoje, ki bodo zagotavljali normalen študij, študij, kakršnega potrebujemo za nadaljnji razvoj delavskega samoupravljanja in s tem naše celotne družbe. Če hočemo karkoli bistveno spremeniti, moramo študijsko politiko, ki se bolj ali manj kreira v skupni komisiji podpisnic, resnično prenesti v združeno delo, med delavce.

V ta sklop spada tudi stanovanjska problematika. Mislim, da je tu potrebno posebej spregovoriti o podnajemnikih, od katerih je samo študentov v Ljubljani preko 6.000. V to število niso vključeni podnajemniki dijaki in še manj podnajemniki delavci, ki so še v slabšem položaju. In kaj se nam dogaja? Pogledati je treba samo sobotno „Delo“, male oglase, kjer lahko primerjamo ponudbo in povpraševanje. Tu veljajo tržni zakoni, ki določajo ceno in kvaliteto sob za podnajemnike. Ponudba je p. cej manj kot povpraševanja in pogosto so ljudje prisiljeni vseliti se tudi v najbolj bedne in prenapolnjene luknje. Pri študentih se problem podnajemništva še dodatno zaostrojuje: podnajemniška razmerja v sedanjih pogojih postajajo faktor socialne diferenciacije, faktor osipa pri študijskem uspehu. Namesto, da bi bil osip posledica znanja in sposobnosti, je v veliki meri naravnana na socialni položaj študentov, ki jim določa pogoje študija.

Druga stvar so študentski domovi. Z njimi smo dosti zgodaj začeli ravno to socialno problematiko študentov, da ne bi prišlo do takih izkrivljanj socialističnih načel kot pri podnajemniških razmerjih v še veliko večji meri. Vendar se nam sedaj pojavljajo specifične težave, povezane z gibanji v celotnem razvoju naše družbe. Tu prihaja do izraza nasprotje med posebnim družbenim pomenom teh domov in ekonomsko logiko poslovanja v okviru (ustvarjenih?) lastnih sredstev. Študentski domovi, pa ne le študentski — še bolj dijaški, dosega jo cene, ki niso dosti nižje od tistih v podnajemniških sobah. Te cene so ekonomske skoraj v polnem smislu besede. Subvencije so le dotacije izobraževalne skupnosti Slovenije, in sicer zgolj sredstva za amortizacijo in za investicijsko vzdrževanje. Vendar, ker študentski domovi vključujejo tudi kuhinje, vključujejo snazilke, hišnike, kurjače, administracijo itd., dobivajo ti ljudje osebni dohodek, kar predstavlja čez 50 % stroškov, zajetih v stanarino. Subvencije so še zmeraj na osnovi dotacij in proračunov in se ne formirajo po dejanskih potrebah investicijskega vzdrževanja. Tako prihaja do tega, da nam 5 do 6 domov v študentskem naselju v Rožni dolini propada, da je vprašljiva njihova primernost za bivanje. To, jasno, veča število zaposlenih delavcev v domovih in manjša njihov OD. Odgovor na to problematiko je navadno naslednje vprašanje: Kaj pa študentska higiena, njihova skrb za družbeno lastnino? To pomeni, da mora vsak najprej pomesti pred svojim pragom, ne glede na to, kakšne možnosti ima za to in v kakšnih pogojih živi, potem pa se naj ukvarja z drugimi vprašanji.

Pomesti pred svojim pragom, to se pravi pomesti posodo, ne imeti hrane v sobah itd., dejansko pomeni ne delati preko študentskega servisa, se pravi, da si ne moreš priložiti denarja za stanarino, kaj šele za hrano. To pomeni prehrano v raznih menzah, gostilnah, kjer je hrana dražja in slabša, kakor če si jo sam pripravljáš. Položaj je objektivno enak položaju delavcev v samskih domovih; za oboje torej neznošen.

Omenil sem honorarno delo študentov in bi navedel samo en podatek: delo preko študentskega servisa izredno narašča in je slabše plačano kot prejšnja leta. To pa kaže na socialni položaj dela študentske populacije, tistega dela, ki izhaja iz delavskih, kmečkih slojev, tistih, ki so najbolj ogroženi in ki jih je najmanj na univerzi.

O problemih gradnje novih objektov, novih domov, ne bi posebej govoril. Omenil bi le nekaj osnovnih problemov pri gradnji spremljajočih objektov, torej predvsem obratov družbene prehrane in za obšudijsko dejavnost, ki so v srednjeročnem planu izpadli. V veliki meri to pogojuje obremenjenost gospodarstva, vendar mislim, da bi lahko potrebe vsaj minimalno zadovoljili tudi iz drugih sredstev, če bi že pristopili k tej problematiki analitično in upoštevali vse posledice. Dejansko pa teh analiz nismo naredili in smo si še tiste postelje, ki jih bomo v naslednjih petih letih dobili, komaj izborili.

S socialnim in družbeno ekonomskim položajem študentov je tesno povezan sproti študij, kar na usmerjenost in dejavnost študentov močno vpliva. Tudi na družbenopolitično aktivnost. Ta je v soodvisnosti zelo močno povezana z možnostjo reševanja problemov znotraj samoupravnih odnosov, znotraj delegatskega sistema, kakršen v tem procesu vzgoje in izobraževanja na univerzi obstaja. Vendar, povrnimo se k sistemu, kar sem že prej omenil, predvsem, da ne moremo reševati te problematike, v kolikor ne pride

do tesnejše povezave z družbenim delom — ne samo, da združeno delo daje finance. Tukaj prihaja do položaja, da je vsaka delovna organizacija, torej vsaka fakulteta, opredeljena samoupravno kot „podjetje“, in rešuje zgolj svoje probleme, izpadejo pa vsi problemi, o katerih je bilo govora prej, izpade tudi problematika zaposlovanja. S tem seveda pada uspešnost in kvaliteta študija, tudi kot dela strokovnega procesa. Sedanji odnos z združenim delom, predvsem s posameznimi OZD, ni odnos svobodnega samoupravnega združevanja dela. To ni združevanje za skupno povečanje dohodka in samoupravno organizirano produkcijo, temveč pogodbeno povezovanje, kjer nobena stran noče obveznosti, vsaka pa hoče ekstra profit na račun druge. Podjetniško, nesamoupravno, brez vpliva delavcev. In tu je vir večine nastalih problemov. Celotna problematika je precej pereča in je zelo pomembna tudi za delo mladinske organizacije, kajti:

Prvič, to ni zgolj problematika študentov, pereča pa je predvsem zaradi tega, ker moramo upoštevati, da tako v Ljubljani kakor v Mariboru prihaja predvsem pri študentih do izredne koncentracije prebivalstva v slovenskem okviru.

Drugič, ljudje, ki študirajo v teh dveh centrih, vsaj večinomačasno bivajo v tem okolju, ali v Ljubljani ali v Mariboru.

Tretjič, specifični pogoji študija, ki glede na materialne pogoje onemogočajo normalno samoupravljanje, kot je možno v občinah in regijah, kjer je gospodarstvo bolj ali manj zaključeno, zaočeno. Zaradi tega problemi, ki se na tem nivoju nahajajo, opozarjajo na stvari, ki bi lahko prej ali slej izbruhle kje drugje. Mislim, da mora ravno ta širina problematike pogojevati našo akcijo. Akcijo, ki ne bo zgolj pragmatična, kot je naša stara navada, da gasimo kritične situacije, ampak, da temelji na marksistični analizi, predvsem na načinu dela, kakor je zastavljen pri komisiji za idejno-politično delo in centru marksističnih krožkov. Edino tak pristop nam da možnost kakršnega koli frontnega pristopa. Edino to nam da možnost frontnega pristopa predvsem zaradi tega, ker edina akcija na takšnem programu dejansko zagotavlja kakršen koli možni uspeh.

KORAK NAPREJ — DVA KORAKA NAZAJ

Korak naprej v reševanju ekonomskega položaja študentov smo naredili z novim samoupravnim sporazumom o študentiranju in revalorizacijo vrednosti točke za 18,6 %. S politično akcijo smo dosegli, da se študijske pogoje po novem sporazumu in po novi vrednosti točke začnejo obračunavati od 1. 1. 1981. leta. Z vsemi spremembami vas seznanjamo na straneh 4-5, na katerih objavljamo pogovor s tov. Borisom Feldinom, predsednikom skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma ter najbolj zanimive člene novega sporazuma z našim skromnim komentarjem.

Dva koraka nazaj smo naredili v reševanju družbenega statusa študenta. Govoriti o družbenem položaju pomeni analizirati razredno funkcijo izobraževalnega sistema, v konkretnem primeru analizirati povezavo med šolo in tovarno, med delavskim razredom in študirajočo mladino. Praksa potrjuje, da na tem področju še vedno veljajo tržne zakonitosti zagotavljanja delovne sile za potrebe reprodukcijskega procesa. Za študente (enako kot za proletarce) se določa neki računski življenjski minimum, ki zadostuje za zivotarjenje. Ta kapital-logika (logika profita) postaja še bolj jasna, ko z vseh strani meščanski ideologi zatrjujejo, da je študij delo, ampak študent ni delavec, ker mu pač proizvodjalne sile tega ne morejo dopustiti. Zato zelo idiotsko in zelo kontrarevolucionarno zazvenijo ideje in težnje po boljši izkoriščenosti ka-

pacitet študentskih servisov, kar ni nič drugega kot boljše izkoriščanje študentske delovne sile.

Ukinitve točk za hitrost študija se nam takrat kaže v bolj jasni luči. Če smo do sedaj opravljanje vseh študijskih obveznosti imeli za izreden uspeh, ki zasluži posebno nagrado 250 točk, zakaj prav ta uspeh preneha biti uspeh, ko ga dosežemo vsi ali ga zakonsko predpišemo. Primerjava s kapitalističnimi proizvodnimi normami nam stvar do konca razkrije.

Dejstvo, da deficitarni poklici še niso identifikirani, jasno kaže, koliko sta si daleč šola in tovarna. Za tretjino manj razpisanih študijskih točk lani in nezaposlovanje študentov je rezultat še vedno nezdrženosti dela in nezadostne politične akcije kakor tudi slabe kvalitete izobraževalnega procesa.

Pri vsem tem je treba priznati, da so k taki situaciji bistveno prispevale družbenopolitične organizacije na univerzah, še posebej zveza socialistične mladine. Vsaj za Maribor lahko trdimo, da univerzitetna mladina še ni identifikirala področja idejnopolične akcije, ki bi lahko prispevala k pozitivnemu reševanju problematike mladih.

V tej številki objavljamo stališča problemske konference slovenske mladine ter referat s prve seje predsedstva RK ZSMS (str. 2 in 3). Katedra bo še naprej velik del naporov in prostora posvečala tej problematiki.

Katedraši

PREDSEDSTVO UNIVERZITETNE KONFERENCE ZVEZE SOCIALISTIČNE MLADINE JE NA ZDANJI SEJI SPREJELO ODSTOP PREDSEDNIKA BOŽIDARA POTČNIKA IN IMENOVALO VRŠILCA DOLŽNOSTI PREDSEDNIKA JOSIPA ŠKRAMLECA. S TEM JE NASTALA DVOJNA ŠKODA: PRVA ZARADI TEGA, KER JE ODSTOPIL ŠELE PROTI KONCU MANDATA, IN DRUGA, DA JE ODSTOPIL SAMO ON.

KATEDRAŠI

OBVESTILO BRALCEM

ZARADI AKTUALNOSTI SMO NEKATERE TEKSTE NAKNADNO VNESLI V TO ŠTEVILKO IN MAN JE ZMANJKALO PROSTORA ZA OBJAVO DRUGEGA NADALEVANJA TEKSTA MINULO DELO, KI GA BOMO OBJAVILI V NASLEDNJI ŠTEVILKI.

UREDNIŠTVO

Najnoviji dogodki na Kosovu so nas s svojo kvaliteto in kvantiteto presenetili, iz česar lahko sklepamo več stvari:

1. V sami pokrajini in republikah ni bilo zadostne idejnopolitične akcije Zveze komunistov.

2. Nikjer, kjer ni akcije, ne more biti niti enotnosti idej niti povezanosti z realnimi problemi obstoja in razvoja.

3. Posebej preseneča, da so tudi komunisti in vsi ostali, ki so zadolženi za čuvanje in razvoj sistema socialističnega samoupravljanja, v tem delu domovine bili presenečeni.

4. Vsebina dogodkov navaja na sklep, da so partijski in drugi funkcionarji dobesedno spali in niso reševali problemov, ki so nam že desetletja znani.

5. Število udeležencev dokazuje idejno razrednacionalno neosveščenost in neživiljskost prakse v partijskih organih in organizacijah.

Iz teh dokaj površnih ugotovitev se nam vsiljuje sklep, da so za dogodke na Kosovu najbolj odgovorni (in če hočete krivi) kosovski komunisti. Ali, kakor ugotavlja tovariš Šetinc, niso nevarni tuji in domači sovražniki, ampak smo največji sovražniki mi sami.

Dogodkov na Kosovu še ne moremo marksistično

ocenjevati, kajti manjka nam analiza zgodovine in sedanjega trenutka, ki je kljub velikim naporom v nobeni knjižnici nismo dobili. »Spoznaj domovino, da bi jo ljubili«, je dejal tovariš Tito.

V tej številki objavljamo odlomka iz govorov tovariša Tita na Kosovu, ki nam nazorno prikazujejo zgodovinsko problematiko. Katedra bo v bližnji prihodnosti poskušala dati marksistični prispevek za razumevanje in ugotavljanje zgodovinskih okvirov razvoja Kosova in razredno analizo sedanjega kontrarevolucionarnega poizkusa.

UREDNIŠTVO

BRATSTVO IN ENOTNOST SE NE URESNIČUJE SAMO Z BESEDAMI, TEMVEČ TUDI Z DEJANJI

... Protislovja, ki so tu dokaj izrazita, koreninijo globoko v preteklosti. Ne gre za leta, marveč za desetletja in tudi stoletja. Seveda se to ne da zlomiti in urediti čez noč, to je daljši proces. Komunisti Kosova in Metohije se morajo zavedati, da ta protislovja morajo rešiti, jasno pa je, da jih ne morejo rešiti naenkrat. Vprašanja, ki zadevajo materialno osnovo, je lažje reševati, toda tu gre za zaostala pojmovanja pri ljudeh. Pri tem vzgojnem delu pa morajo biti komunisti potrpežljivi in vztrajni in se ne odmikati od smeri, ki jo je določila naša Zveza komunistov že dolgo pred vojno.

Čudno bi bilo, če pri nas ne bi bilo protislovij, na katera gledam jaz z razrednega stališča, in mislim, da je dolžnost našega delavskega razreda, naših proizvajalcev, da razrešujejo vse, kar se je nakopilo v preteklosti.

Najprej bi želel povedati, da so ta nacionalna in razredna protislovja izražena mnogo močneje in se teže rešujejo v nerazvitih pokrajinah. Poleg pojmovanj, nakopičenih v zgodovini, imajo svojo osnovo tudi v materialni nerazvitosti. In zato je dolžnost komunistov Kosova in Metohije, da se borijo proti tistim, ki se od časa do časa povampirijo in začenjajo izkoriščati naše težave, da bi tako preprečili normalen razvoj socialističnih družbenih odnosov.

Po daljšem času sem na tretjem plenumu CK ZKJ omenil razredni boj in rekel, da imamo tak boj tudi pri nas. V burnem gospodarskem in družbenem razvoju je precej komunistov pozabilo, da razredni sovražnik še obstaja v naši državi. Nismo ga videli, ker nas je zajel praktikizem, ker smo delali vse drugo in nismo bili budni. In bodite prepričani, da se bo njegova dejavnost še bolj kazala, če ne bomo budni. Kaže se tudi tukaj. Zato ni prav nič čudnega, da tudi nekateri komunisti, kakor je povedal neki tovariš, prihajajo pod vpliv

NACIONALNO VPRAŠANJE

Eno od velikih vprašanj družbenega razvoja, pred katerim so napredne sile opravljale izpit, je nacionalno vprašanje. Njegov pomen za razvoj skupnih družbenih odnosov potrjuje tudi sodobni razvoj človeštva. Danes je stvarni ekonomski in družbeni napredek v večnacionalnih skupnostih kakor tudi v meddržavnih odnosih brez spoštovanja in afirmacije nacionalnih posebnosti in uresničevanja enakopravnosti vseh narodov in narodnosti nemogoč.

Socialistično samoupravljanje kot nov družbeni odnos daje posebno ugodne pogoje za dosledno reševanje nacionalnega vprašanja. To v vse večji meri potrjuje naše izkušnje in spoznanja. Kajti vsak korak naprej pri razvoju samoupravljanja, pri potrjevanju določenih oblik socialističnega osvobodilnega dela in človeka, ustvarja večje in nove možnosti za krepitev in poglobljanje odnosov nacionalne enakopravnosti.

Novo kakovost teh odnosov vidimo v tem, ker se z demokratičnim povezovanjem zagotavlja potrjevanje vseh narodov in narodnosti, ob sočasnem poudarjanju odgovornosti vseh za to enakopravnost in za nadaljnji uspešen razvoj naše celotne skupnosti in vsakega njenega dela.

Govor v Prištini 4. aprila 1975

nam tujih pojmovanj. Samo da tudi tukaj nismo bili budni, ker nismo sprejemali sankcij proti takim komunistom. Preveč liberalni smo bili. Pri nas je začelo prevladovati napačno pojmovanje demokracije.

V demokratičnem razvoju naše družbe so nekateri komunisti v intelektualnih krogih dojeli, da bi tudi med njimi morala biti široka demokracija; to je, demokracijo so razumeli s stališča, ki je bilo blizu nekaterim krogom iz vrst razrednega sovražnika.

Povedal sem že, da smo marsikaj spregledali. Zaradi tega smo zdaj tudi prelomili s tem. Vsem mora biti jasno, da je s četrtnim plenarom odzvonilo hkrati tako dogmatizmu kakor liberalizmu. Mislim, da liberalizem do različnih odklonov, ki se kažejo pod plaščem demokracije, ne pomeni nič manjšo nevarnost. Nobene razlike ni — nevarno je prvo in drugo.

Poglaviti udarec smo zadali dogmatizmu in naziranjem, da morajo komunisti poveljevati. Hkrati smo se odločili za smer, ki je edino pravilna — da ohranimo stanje in utrdimo vrste komunistov. V nasprotju ne bi izpolnili svoje revolucionarne obveznosti, da družbeni razvoj pravilno usmerjamo. Se pravi, najprej se moramo dobro organizirati. V svojih vrstah ne smemo trpeti šovinistov, kajti šovinizem je sovražnik socializma. Šovinizem nam ne more onemogočiti našega pravega razvoja, vendar ga lahko zavira.

Zato se kot komunisti moramo disciplinirati in mobilizirati. V Zvezi komunistov so lahko le tisti, ki so se popolnoma otresli vse nacionalističnih elementov in obremenitev. Če v lastni državi pri reševanju vseh protislovij, ki zavirajo razvoj enakopravnih odnosov med narodi in narodnostmi, ne bi bili internacionalisti, to ne bi mogli biti tudi v mednarodnih okvirih. Tedaj pa tudi komunisti ne bi bili.

Tovariši, čakajo nas težke naloge, vendar sem prepričan, da jim bomo kos. Nápak smo ravnali, ker nismo vseh tistih, ki so začeli oznanjati, da je Zveza komunistov preživela, takoj izključili iz partije. Nobena komunistična partija ne more učinkovito delovati, če so v njej različna gledanja na najbolj bistvena vprašanja dela in življenja v državi.

Zdaj se preurejamo in reorganiziramo. In ker bomo ponovno lahko mislili, da bo tisto, kar sklenemo, v resnici tudi izvršeno — sklepov pa ne sprejema posameznik, marveč so rezultat razprave in smenjen ne samo velike večine komunistov, temveč tudi ljudstva — smemo mirno gledati naprej. V tem smislu moramo tudi razumeti reorganizacijo. To se postavlja dokaj ozko. Govorilo se je le o deformacijah komunistov na vodilnih mestih, na primer v podjetjih.

Takšne deformacije so bile. Vencar si nismo prizadevali, da bi zmeraj in pravočasno skupno z vsemi komunisti in proizvajalci te deformacije preprečili.

Na Kosovu in v Metohiji se ta protislovja kažejo bolj kakor v drugih pokrajinah. Toda najpomembnejše je, da si odločno prizadevamo, da bi jih čimprej premagali. Že več kakor dvajset let gradimo socializem. In po tolikih letih se spopadamo s šovinizmom, ki je poglaviti sovražnik socializma. Jugoslavija je socialistična dežela in linija naše Zveze komunistov je bila, da razvite republike pomagajo predelom, ki niso dovolj razviti. To nam je uspelo, toda bil je tudi odpor. Vendar se niso upirali delavci, marveč šovinisti in razredni sovražniki. Ta odpor smo zlomili.

Razrednega sovražnika smo med vojno vojaško premagali, nismo ga pa uničili. Še živi in sleherni našo slabost do kraja izkoristi. Bilo bi tudi nenormalno, ko tega ne bi izkoristil. Če se bolj kaže delovanje razrednega sovražnika, tj. nasprotnikov socialističnega razvoja, je to znamenje, da komunisti slabše delajo na terenu.

Te dni sem imel priložnost videti, da ljudje zaupajo komunistom. Če bomo ljudstvu pravilno pojasnjevali vse, kar se dogaja v naši državi, bo zaupalo nam, ne pa razrednemu sovražniku. Zdaj jim moramo pomagati, da bodo napredovali in dosegli enakopravnost dejansko, ne pa samo z besedami.

Zdaj bi želel povedati nekaj tudi o nesorazmerju v strukturi zaposlenih, kar je že nekdo omenil. Rečeno je bilo, da je med zaposlenimi več Srbov, čeprav so Šiptarji v večini. Tega ni mogoče urediti naenkrat. Če bi zdaj hoteli, ker smo za enakopravnost v dejavnosti, ne pa z besedami, čez noč ustvariti pariteto pri zaposlovanju, bi prišlo do zelo hudih problemov. Kar naprej pa moramo imeti v mislih to, da se enakopravnost uresničuje v vsakdanjem življenju in da se mora pri zaposlovanju postopoma kazati. Seveda je treba Šiptarje zaposlovati v čedalje večjem številu in jim omogočiti usposabljanje za proizvodnjo. Kajti kolikor sem mogel opaziti, je na Kosovu in v Metohiji največ strokovnjakov in kvalificiranih delavcev srbske in črnogorske narodnosti. Šiptarjev pa je manj. To je dediščina preteklosti, ko so bili pripadniki šiptarske narodnosti zastopljeni. Zdaj jim moramo pomagati, da bodo napredovali in dosegli enakopravnost dejansko, ne pa samo z besedami.

Zaman bomo govorili o enakopravnosti, če bi v tovarni zaposlili najprej Srba, Šiptarja, ki išče delo, pa bi zavrnili. Seveda mora priti tedaj do ogorčenja. Pa tudi, če bi Šiptarji zdaj pritisnili in zahtevali, da zaposlijo nje, Srbe pa odpustijo, bi spet prišlo do šovinizma. Ta problem ni lahek in se ga je treba lotevati zelo tankočutno. Potrebno je veliko truda, da bi se usposobili šiptarski kadri. Zdaj in morda še dve tri leta bo zaposlovanje težaven problem. Toda že med izvrševanjem gospodarske reforme morate usposabljanje svoje kadre.

Govorili smo o vašem gospodarskem razvoju, za katerega dajeta širša skupnost, federacija in republika Srbija nemajhna sredstva. V razvoj nerazvitih republik ter Kosova in Metohije so šla v preteklem obdobju precejšnja sredstva. Samo okoli 300 milijard dinarjev anuitet je skupnost odpisala nerazvitim področjem. Pomoč Kosovu in Metohiji bo postopoma še naprej prihajala. V tekočem petletnem planu bodo nerazvite republike ter Kosovo in Metohija dobile iz sklada za razvoj gospodarsko manj razvitih republik in pokrajin okoli 820 milijard starih dinarjev, od tega samo Kosovo in Metohija blizu 250 milijard. Lani ste dobili, kakor se mi zdi, precejšnja sredstva, precejšnja sredstva pa imate tudi v lastnem skladu za razvoj. Največji del teh sredstev gre za zdaj za nadaljnjo graditev kombinata „Trepča“ in kombinata „Kosovo“. Če bi sredstva razdelili na razne strani, bi se razblinila. Rezultatov tega, kar vraga skupnost v velike objekte, navaden človek na vsem vašem ozemlju zdaj še ne čuti v zadostni meri. To bo občutil jutri, ko bodo ta podjetja in ti veliki kombinati v popolni proizvodnji. To bo silno veliko pomenilo za razvoj Kosova in Metohije in gospodarstva pokrajine, ki se bo na ta način postavila na lastne noge.

Mislim, da se bodo številni problemi in protislovja v veliki meri uredili z materialnim dviganjem Kosova in Metohije. Kolikor počasneje bo to potekalo, toliko dlje bo trajal boj z razrednim sovražnikom. Kajti razredni sovražnik si prizadeva izkoristiti tudi različne slabosti.

Želel pa bi tudi povedati, da pomoč skupnosti ni darilo. To se vrača in vsa Jugoslavija bo imela od tega koristi. To potemtakem ni darilo v smislu, kakor bi želeli to nekateri prikazati, marveč je potreba in interes tako vas kakor vse naše skupnosti.

Živite na meji z Albanijo in večina vašega prebivalstva so Šiptarji. Zato morate s svojim delom kot komunisti dokazati, da se bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov ne uresničujejo zgolj z besedami, temveč tudi dejansko. S tem boste hkrati pobijali vse iredentistične in druge deformacije, ki obstajajo. Razredni sovražniki čutijo našo moč. Vendar so se potuhnili in se bodo pojavili vselej, kadar bodo pri vas deformacije. Zavedati se morate, da ste najbolj odgovorni za to.

Enotnost Zveze komunistov na Kosovu in Metohiji je najpomembnejša, ker bo omogočila reševati vsa protislovja, o katerih sem govoril. Med vami komunisti ne more biti tistega: „Jaz sem Srb, ti si Šiptar ali ti si Črnogorec in podobno.“ Vi ste predvsem komunisti in ljudstvo bo šlo za vami, če boste šli po liniji naše Zveze komunistov. Šovinizma v vaših vrstah ne sme biti. To bi bilo zelo škodljivo za vaše zelo odgovorno delo.

Potrebno je seveda precej časa in dosti potrpežljive vzgoje, da bi se ljudje docela otresli nacionalističnih obremenitev. Če imate v enakopravnost glede jezika, šolstva, glede sodelovanja v gospodarstvu in podobno, tedaj bo sovražniku ostalo malo gradiva za propagandistično aktivnost z nacionalističnimi cilji.

Beseda je bila o nezaupanju do šiptarskih kadrov in komunistov. Na to nezaupanje je treba gledati ne samo z nacionalnega, temveč tudi z razrednega stališča. Ni treba kar naprej postavljati v ospredje nacionalni moment, pač pa tudi razredni moment. S tem

ne gre razumeti, da smo kot komunisti imuni proti šovinizmu in vsem ostankom preteklosti.

Ko mi komunisti rešujemo vsa vprašanja in odnose med ljudmi ter odnose med narodi in narodnostmi, moramo imeti enotna stališča. Na sejah se lahko tudi spričkamo, toda ko večina sprejme sklepe, jih moramo vsi izpolnjevati.

Tudi zdaj velja pri nas demokracijski centralizem. Povedati moram, da se na demokracijski centralizem pri nas gleda nekoliko površno. Mislijo, da je to načelo veljalo nekoč, zdaj pa ne velja več. Pa še kako je potrebno v sedanji fazi. To je edini način, da se zagotovi uspeh pri graditvi socializma. Ko večina sprejme sklep na podlagi široke, demokracijske razprave, se mora manjšina pokoriti. In kdor tega noče, marveč še naprej neodgovorno govori — ta ne more ostati v Zvezi komunistov.

Prav tako bi želel poudariti, da imajo komunisti v Socialistični zvezi različne teorije in teorije, ki so nam tuje. Govori se celo, da tudi Marxov nauk danes ni več aktualen, ker se družba nenehno razvija. To ne drži. Teorija marksizma velja tudi zdaj. Resda je Marx analiziral kapitalistični sistem in ni mogel do podrobnosti predvideti prihodnjega razvoja. Toda Marx in Engels in pozneje Lenin so opozorili na zgodovinske zakonitosti v razvoju družbe. Marxova misel ostaja osnova za graditev socializma trajno in treba ji je slediti in jo ustvarjalno uporabljati v skladu z novimi pogoji razvoja in s konkretnimi razmerami v vsaki deželi. Nekaj drugega je torej uporabiti teorijo marksizma v novih razmerah. Nihče nas ne ovira, da je tudi v vsakdanji praksi ne bi uporabljali v skladu s posebnimi razmerami v naši deželi, kar že dolgo delamo. Tu delajo nápak tisti, ki še zmeraj ostajajo na pozicijah dogmatizma.

Naša Zveza komunistov mora zdaj delati nekoliko drugače. Prej so se komunisti istovetili z državo in organi oblasti, zdaj pa ni več tako. Komunisti se morajo zavedati svoje vloge in svojih dolžnosti v družbi, in to bo potlej vplivalo tudi na politiko države. Nesmisel je, kadar nam očitajo, da smo se odpovedali svoji vlogi. Komunisti so pri nas v skupščini in v vseh drugih forumih; ustvarjajo tako zunanjo kakor notranjo politiko. Kako je potlej mogoče govoriti, da bi se odrekli svoji vlogi? Da iščemo novih poti, ki nam ustrezajo, da bi hitreje napredovali — to je nekaj drugega in to je pozitivno, to je prispevek k razvoju socializma sploh. Tega pa v nekaterih deželah ne morejo in nečesto razumeti.

In zdaj, tovariši, ko gre za protislovja, ki jih ni mogoče razrešiti naenkrat, marveč postopoma, moramo ravnati tako, kakor ustreza nam, in pri tem moramo vztrajati. Ne bomo sprejemali kakšnih drakonskih ukrepov, marveč je treba vse sklepe, ki se sprejemajo, ljudstvu dobro pojasniti. Vskodno ne more takoj razumeti linije Zveze komunistov. Toda komunisti morajo pojasnjevati linijo zveze, da bi postala kri in meso slehernega našega občana, ki mu je graditev socializma iskreno pri srcu. Ni se treba čuditi, če nekateri pod vplivom sovražnih elementov zavijejo z naše linije. Tem je treba pomagati in jim zadeve vztrajno pojasnjevati.

Glejte, tovariši, to so problemi, ki jih morate tudi tukaj spoznati in urejati. Pred težavami ni umika. Kolikor več je težav, toliko močnejše morajo komunisti napredovati in še odločnejše odstranjevati vse, kar se pojavlja na tej poti. Oportunitizem in nebudnost sta naša sovražnika, in tega ne sme biti pri komunistih. Pri tem, kar si postavimo za cilj, moramo biti trdni. Sposobnost komunistov tudi je v tem, da premagujejo protislovja, da ne tarnajo spricho problemov, marveč da se z njimi spoprijemajo. Prepričan sem, da nas bo pri tem velikanska večina ljudstva podprla.

Pri nas se je nekako zakoreninilo pojmovanje, da se nič več ne sme urejati administrativno. Jasno je, da v družbi ne bomo sprejemali administrativnih ukrepov kot nekoč. Toda če kakšen komunist noče izvajati linije naše zveze, ga bomo izključili, pa naj to velja tudi za administrativni ukrep. Ne glede na to, da smo danes na drugi etapi družbenega razvoja, je disciplina v Zvezi komunistov potrebna tako kakor v letih pred vojno, med njo in po njej. Poglejmo, kaj se danes dogaja okrog nas. Kapitalisti se znova grupirajo, da bi na vsak način preprečili širjenje idej socializma, govoril pa sem že o delovanju razrednega sovražnika v državi. Zato moramo biti trdni. Predrago smo plačali vse, kar danes imamo, tako s človeškimi žrtvami kakor materialno, v vsakem pogledu. Nimamo pravice, da bi bili liberalni do tistih, ki zavirajo naš razvoj. Liberalizem in demokracija sta dve stvari. Mislim, da v nobeni državi ni toliko demokracije kakor pri nas. Toda razredni sovražnik in razni anarhistični in malomeščanski elementi ponavadi dvigajo glave, kadar začutijo, da imamo težave, in si prizadevajo demokratizem izkoristiti in svoje namene — da bi nam razbili to, kar smo doslej zgradili in ustvarili.

Kakor sem že dejal, imate na Kosovu in v Metohiji precej težav. Toda problemi se vam utegnejo zdeti še večji, kakor so, če jih boste gledali samo s svojega vidika. Govoril sem tudi o tem, da boste probleme rešili, če bodo komunisti enotni.

Se veliko dela bomo imeli prav zato, ker nismo bili budni in smo dovolili, zlasti v zadnjem času, da se v časnikih objavljajo različne teorije in da se seje nacionalno sovraštvo. Tega ne moremo več trpeti in tega ne bomo prenašali. Toda ni dovolj samo to povedati, moramo tudi vedeti, kaj je treba delati, da bi to preprečili. Zato zdaj želimo, da se Zveza komunistov reorganizira in usposobi, da se bo takim pojavom postavljala po robu. Zveza komunistov uživa zaupanje ljudstva in njene besede bo tudi v prihodnje poslušalo in cenilo, naša dolžnost pa je, da jo organizacijsko še bolj usposobimo za izpolnjevanje vseh njenih nalog.

(Iz govora političnemu aktivu Kosova in Metohije, „Borba“ z dne 30. marca 1975)

MLAČNI ODGOVORI NA VROČA VPRAŠANJA

Vroče je postalo z najavljeno podražitvijo stanarin in hrane v študentskih domovih na obeh univerzah. V Mariboru je predvidena 25-odstotna podražitev, v Ljubljani pa nekaj večja.

Jasno stališče mladinske organizacije in stanovalec je bilo: cene v študentskih domovih se lahko zvišajo največ za toliko procentov, za kolikor se bodo povzdale študentske. In že smo pri študentskih. Sočasno je večina študentov prvič slišala za določila novega samoupravnega sporazuma o štipendiranju in prvič povedala svoje mnenje. Hudo politično napako so funkcionarji poskušali popraviti s post festum organizirano „javno razpravo“ o študentski politiki. Predsednik skupne komisije podpisnic samoupravnega sporazuma o štipendiranju, Boris Feldin, je skoraj čez noč postal najbolj iskana oseba v Sloveniji. Za naše bralce pa je odgovarjal takole:

Katedra: Katere so bistvene novosti že veljavnega samoupravnega sporazuma o štipendiranju?

Feldin: Bistvena novost je gotovo v tem, da so vse študentske še bolj kadrovske usmerjene kot po starem samoupravnem sporazumu. Temu cilju so podrejene kadrovske študentske in študentske iz združenih sredstev. S tem ni rečeno, da te študentske nimajo tudi socialne dimenzije, vendar smisel študentske politike vidim v tem, da omogočimo in olajšamo šolanje oz. študij tistim študentom, ki jih združeno delo oz. družba potrebuje. Zaradi tega smo v samoupravni sporazum vgradili določilo, po katerem študentske iz združenih sredstev lahko dobijo le tisti, ki so prej prosili za kadrovske študentske, in določilo o posebnem dodatku za izobraževanje v deficitarnih poklicih.

Katedra: Če smo želeli doseči tako povežavo med tovarno in šolo, zakaj nismo uveljavili pogodbenih odnosov kot je primer na Hrvaškem? Namreč, v tej republiki, ki je prva začela z usmerjenim izobraževanjem, se lahko izobražuje le tisti, katerim delovna organizacija odobri študentsko.

Feldin: S temi pogodbami imajo zelo slabe izkušnje, ki so mogoče le začetne, in se je ta metoda pokazala kot neuspešna. Menim, da je varianta, za katero smo se opredelili, dosti bolj naravna in družbeno koristna, saj omogoča šolanje kadrov, ki so družbeno potrebni in za katere delovne organizacije nimajo trenutnega interesa. Pri takem tempu razvoja tehnike in tehnologije, kot je danes, je skoraj nemogoče predvideti kadrovske potrebe za pet ali deset let, kolikor traja usmerjeno izobraževanje.

Katedra: Vrnimo se k določilom samoupravnega sporazuma. Poleg sprememb številnih točk je prišlo do sprememb v dodatkih za hitrost študija in za deficitarne poklice.

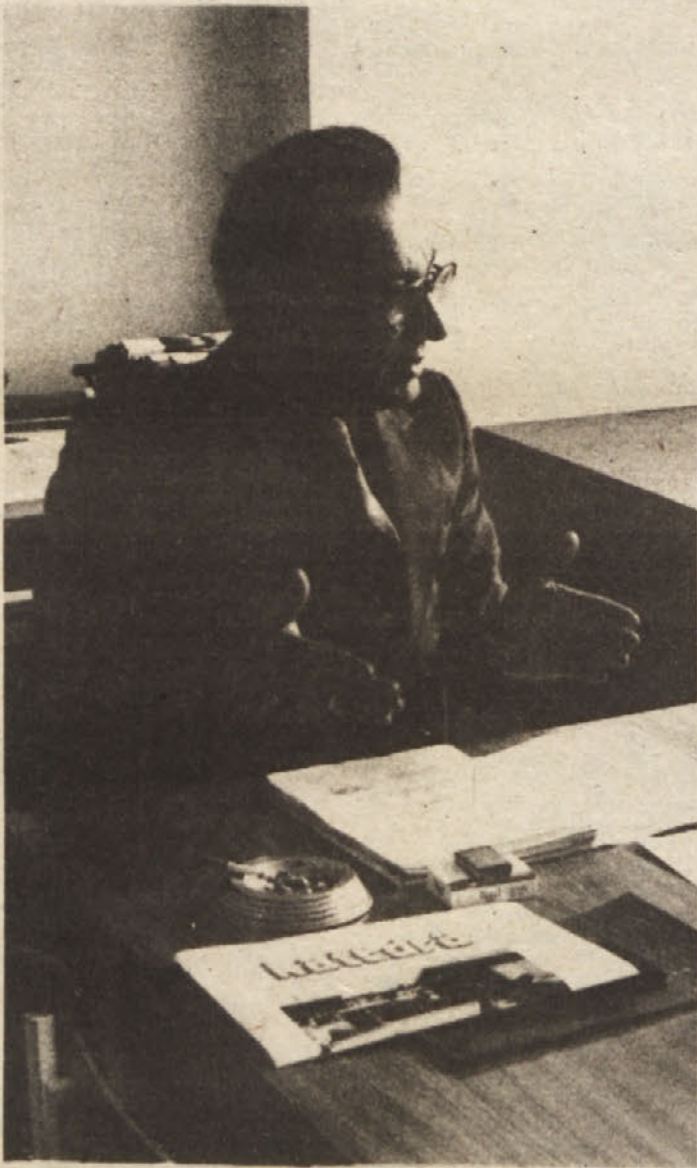
Feldin: V primerjavi s prejšnjim samoupravnim sporazumom so ostale točke za deficitarne poklice. Zadnje čase pa se vedno več govori o tem, da ni bilo prav, da so odpadle točke za hitrost študija in dodatne točke za nerazvita območja. Takoj moram opozoriti, da si tega ni izmislila pečica ljudi, ampak da je rezultat javne razprave.

Občine v nerazvitih področjih so poudarjale, da je dodatek za nerazvitost dejansko dodatek za razvite občine, ker je večina diplomantov odhajala prav tja. Potem je odpadel dodatek za sprostnost študija, ki je bil dvojen: 100 in 250 točk. Ta dodatek je nastal konec 1977. leta in je imel namen spodbujati sprotni študij, ker so se ravno takrat spreminjali študentski režimi. V tem času je dodatek dobivalo zelo malo študentov. Če je študent vse izpite, poudarjam vse, in ne samo pogojne, opravil do oktobra, je dobil 250 točk, če pa jih je naredil do konca leta, je dobil 100 točk.

Na ljubljanski univerzitetni konferenci ZSMS so mi zatrjevali, da je ta dodatek 250 točk dobivalo

90 % študentov, ker večina fakultet zahteva, da študenti do septembra opravijo vse izpite. Zakon določa, da lahko šole predpisujejo pogoje za napredovanje v naslednji letnik. Če je določeno, da študent mora opraviti vse izpite, potem je to njegovo redno delo, in menim, da je nesmiselno posebej nagraditi delo, ki ga mora opraviti. Ker so intencije zakona naravnost take, smo pač mislili in je javna razprava to potrdila kot pravilno, da po novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju odpade dodatek za hitrost študija. V tem je danes osnovni nesporek s študenti. Njihovi zahtevki so podobni tistim, ko bi delavec za redno delo dobil osebni dohodek, in ker je redno delo, zahteval še poseben dodatek.

Treba pa je dejansko razmisliti o ustreznosti osnove, kar ni stvar enega ali dveh, ampak je treba argumentiran predlog za spremembo posredovati podpisnikom samoupravnega sporazuma. Pri tem pa je treba upoštevati princip, ki je že uveljavljen, da študentist ne more dobiti tolikšno študentsko, kot bo pozneje dobil osebni dohodek. Dogovorili smo se, da

je najvišja kadrovska študentska 80 % povprečnega osebnega dohodka.

Dodatek za deficitarnost poklica še naprej ostaja, vendar se podpisnice morajo dogovoriti, kateri so ti poklici.

Katedra: Po samoupravnem sporazumu je višina študentske skoraj izključno odvisna od učnega uspeha. Družbeno-politična ali kakšna druga aktivnost se negativno odraža na povprečje in seveda na višini študentske.

Feldin: Menim, da je to stvar treba premisliti in morebiti dopolniti samoupravni sporazum. Z večjim prizadevanjem mladinske organizacije bi nadpovprečno aktiven študent lahko dobil določene dodatke v obliki nakupa knjig ali kakšne druge ugodnosti. Nekateri študentski študenti plačujejo študentski npr. prevoz, učne pripomočke, obleke za delo itd.

Vsi vemo, da so mladi premalo aktivni, in bi bilo prav, če bi njihovo aktivnost stimulirali tudi s študentsko politiko.

Katedra: Razlike med najvišjo in najnižjo študentsko po mnenju študentov velike

in vsako linearno zvišanje jih še dodatno povečuje.

Feldin: Kadrovska študentska nima namena pokriti vseh stroškov, ampak je le stimulans za tistega, ki študira, da čimprej doštudira in da se čimveč nauči. Po starem samoupravnem sporazumu je najnižja osnova bila 450 točk, po novem pa 600 točk, s čimer smo delno pokrili izgubo dodatka za hitrost študija.

Katedra: Ali obstaja kakšna možnost posebnega obravnavanja kritičnih primerov zunaj določil samoupravnega sporazuma?

Feldin: V samoupravnem sporazumu je določeno, da se pri ugotavljanju dohodka morajo upoštevati vsi dohodki in hkrati socialni položaj v družini. Lahko se zgodi, da je socialni položaj dosti slabši, kot to kaže dohodek na družinskega člana. Taki primeri se obravnavajo posamezno in bi lahko rekli, da tukaj zgornje meje višine študentske ni.

Katedra: Kakšni so pogoji za pridobitev kadrovske

Samoupravni sporazum je postal veljaven takrat, ko sta ga podpisali dve tretjini občin. Normalno bi bilo, da se določila samoupravnega sporazuma začnejo izvajati šele po sprejemu, vendar smo se v Sloveniji dogovorili, da se po novem sporazumu študentske izplačujejo od 1. januarja 1981. leta. Mislim, da je to pošteno in največ, kar smo lahko naredili glede veljavnosti. Dogovorili smo se tudi, da se študentske po novem sporazumu izplačujejo samo, če je to v korist študentom, če pa bi po novem obračunu študent dobil manjšo študentsko, tedaj se upoštevajo določila starega sporazuma. Torej nihče ne more dobiti manjše študentske. Vrednost točke se je povečala za 18,6 %, kar pomeni, da so se študentske povečale najmanj za toliko, kolikor so se povečali osebni dohodki v preteklem letu.

Katedra: Kljub vsem dogovorom so nekateri študenti dobili nižje študentske. Pravijo, da je prišlo do nepravilnosti v izplačevanju...

Feldin: Ne, to niso nepravilnosti, ampak neodgovornost ljudi, ki na tem področju delajo v organizaciji, h družbenega dela. To odgovornost je treba konkretno ugotoviti in ukrepati. Moram povedati tudi to, da so to bili redki primeri in da se pozneje to ni dogajalo. Vsem tistim, ki so jim izplačali manjšo študentsko morajo pri naslednji študentski izplačati razliko.

Katedra: Kakšni so globalni cilji študentske politike?

Feldin: Osnovni cilj je omogočiti (ali olajšati) študij tistim kadrom, ki jih združeno delo potrebuje. To je popolnoma v skladu z intencijami zakona o usmerjenem izobraževanju in je zaradi tega največji poudarek na kadrovske študentske. Študentske iz združenih sredstev imajo cilj omiliti socialne razlike in omogočiti študij tistim, ki ne bi mogli študirati brez družbene pomoči.

Katedra: Ali so zagotovljena sredstva za povišanje in normalno izplačevanje v naslednjih letih?

Feldin: Znano nam je, da se 0,5 % bruto osebnega dohodka izloča za študentske, kar bi moralo zadostovati za študentske iz združenih sredstev. Vemo tudi to, da je intencija po zmanjševanju združenih sredstev in da bomo študentske vse bolj usmerjali v kadrovske študentske, za kar bomo rabili več let. Sedaj ocenjujemo, da problemov s sredstvi ne bomo imeli do konca 1982. leta, kar je seveda odvisno od splošne gospodarske situacije.

Za grobo orientacijo naj povem, da v tem trenutku študentske dobiva okrog 50 % študentov in da je za študentske namenjeno okrog 120 milijard starih dinarjev, kar je več kot tretjina sredstev, ki jih dajemo za šolstvo v Sloveniji. Študentske iz združenih sredstev in razliko h kadrovske študentske dobiva okoli 26 tisoč študentov in dijakov, kadrovske študentske pa jih prejema okoli 38 tisoč.

Katedra: O študentski politiki ne moremo govoriti, ne da bi ob enem govorili o socialni strukturi študirajočih. Kako ocenjujete podatek, da na naših univerzah študira manj kot deset procentov študentov iz delavskih in kmečkih družin?

Feldin: Mislim, da je nekaj resnice v tem, ko trdimo, da je v določeni meri otrokom iz teh družin onemogočen študij. Pri tem procentu pa je treba upoštevati še dosti drugih dejavnikov. Družine z nižjim dohodkom želijo, da bi otroci čimprej končali šolo in se zato odločajo za poklice ali druge srednje šole. Študentska politika ne more dosti vplivati na tako situacijo, lahko pa pomaga. V tej smeri lahko največ naredijo usmerjevalne službe v osnovnih šolah in posebej družbenopolitične organizacije. Politika študentske pa pomaga in, lahko bi rekli, zagotavlja, da vsi mladi iz

vseh družbenih struktur končajo visoke šole ali fakultete.

Katedra: Prej ste omenili, naj bi v prihodnosti kadrovske študentske postale osnovna oblika študentske. Kako potem razumeti podatek, da je letos razpisanih za eno tretjino manj študentske kot lani?

Feldin: Konec marca je bila seja republiškega izvršnega sveta in sindikati in so sprejeli določene usmeritve in sklepe v zvezi s to situacijo. Med drugim so pozvali vse osnovne organizacije sindikatov, naj poskrbijo, da bo v tem letu razpisanih vsaj toliko študentske kot lani. Tu je treba omeniti dejstvo, da v tem letu odpade učne pogodbe, ki jih je v Mariboru bilo okrog 1500. Težko bi bilo pričakovati od nekega privatnika, da bi poleg učne nagrade podeljeval še študentske. Ta izpad je treba nadomestiti. Enako je v nekaterih dejavnostih družbenega sektorja. Potem je tu omejitev zaposlovanja, ki tudi negativno vpliva na število razpisanih študentske.

Katedra: Na obeh univerzah je precej študentov iz drugih republik. Kakšna so njihove pravice glede študentske?

Feldin: Student iz druge republike ima enake pravice do kadrovske študentske kot študent iz Slovenije. Če jo dobi, tedaj ima tudi pravico do dodatka iz združenih sredstev, če pa nima kadrovske študentske, nima pravice do študentske iz združenih sredstev in se za študentsko mora obrniti na svojo matično občino. S takimi odnosi seveda nismo zadovoljni in jih bomo poskušali reševati na medrepubliški ravni.

Katedra: Z linearno valorizacijo se povečujejo razlike med najvišjo in najnižjo študentsko...

Feldin: Višina kadrovske študentske, torej tudi razmerje med najvišjo in najnižjo, je odvisna izključno od učnega uspeha. Ali bo imel višjo študentsko, je stvar študenta samega. Glede razmerja med posameznimi kategorijami niti študenti niti mladinska organizacija niso imeli pripomb in bo ostalo vse dotlej, dokler ne bo

nasprotnih dokazov. Pri tem je treba še enkrat poudariti, da kadrovske študentske niso socialne. Pri študentskih iz združenih sredstev pa so razlike edino glede na dohodek na družinskega člana.

Nasploh moram povedati, da je bilo angažiranje zveze socialistične mladine v fazi javne razprave, minimalno in nezadovoljivo. Šele po sprejetju samoupravnega sporazuma so študenti zvedeli za njegovo vsebino, kar dokazuje, da v mladinski organizaciji sploh ni bilo javne razprave. Poudarjam, da samoupravni sporazum ni nekaj dokončnega in da ga lahko spreminjamo, seveda po isti poti, po kateri smo ga sprejeli.

Katedra: Spremembe, ki jih prinaša novi samoupravni sporazum o štipendiranju, predstavljajo dokaj mlčne odgovore na vroča vprašanja družbenega statusa študentov.

Feldin: O dokončnih, idealnih rešitvah je težko govoriti. Najlepše bi bilo, če bi vsak študent dobival študentsko, ki bi pokrivala vse stroške. Na tako rešitev bomo morali dolgo čakati. Mislim, da je v tem trenutku izvedljivo usmerjanje študentov in dijakov na kadrovske študentske. Organizacije združenega dela si morajo biti na jasnem, da s študentskimi rešitvami rešujejo tudi kadrovske probleme in da je to njihova dolžnost in pogoj za normalno delo. Možna bi bila tudi rešitev, da je v kadrovske študentske vsebovan tudi socialni del; to pomeni, da bi višina študentske bila odvisna od učnega uspeha in socialnega stanja študentske.

Vendar menim, da je v sedanjih razmerah bolj primerno solidarno združevanje sredstev v okviru družbenopolitičnih skupnosti, ki imajo boljši pregled in se z združevanjem poveča možnost za pravično razdelitev teh sredstev tistim, ki jih najbolj potrebujejo.

Da sklenem: zasedaj imamo samoupravni sporazum, ki je pač takšen, kot je, in ki je nedvomno boljši od starega. Ker pa tudi ta ni najboljši, ni idealen, se moramo vsi potruditi, da ga izboljšamo. To je predvsem naloga mladinske organizacije in ostalih družbenih dejavnikov.

MINI ANKETA

Marca so bili nekateri študentje nemalo presenečeni, ko so dobili nižjo študentsko kot v prejšnjih mesecih. Vzrok za to naj bi bil nov samoupravni sporazum o študentski, ki so ga nekatere delovne organizacije že podpisale, nekatere so tik pred tem, da ga podpišejo, medtem ko ga nekatere sploh niso podpisale (odgovorni tovariši iz Mariborske tekstilne tovarne Marjan Koren nam ni vedel povedati niti tega, zakaj sporazuma niso podpisali). Res je sicer, da prinaša sporazum nekatere novosti v politiko študentske, a v vseh delovnih organizacijah, ki smo jih poklicali, so povedali, da je skoraj nemogoče, da bi študent dobil nižjo študentsko kot po starem samoupravnem sporazumu.

Velika večina delovnih organizacij je marca še izplačala študentske v enakem znesku kot do septembra 1980, to pa zato, ker nova vrednost točke še ni bila izračunana. Kot so nam povedali v Intesu, pa študentske po novem sporazumu niso izplačali zaradi tega, ker novi samoupravni sporazum o študentski še ni bil objavljen v Uradnem listu, torej so imeli zakonski zadržek za neplačevanje študentske. Aprila pa naj bi študentje že dobili izplačane študentske, obračunane po novem sporazumu in s tem tudi z novo vrednostjo točke. Seveda smo študentje skupaj z novo, VIŠJO študentsko dobili tudi vse zaostanek, in sicer od 1. januarja 1981.

Edina izjema med delovnimi organizacijami, med katerimi smo izvedli anketo, je Livarna, ki je študentske, izračunane po novem samoupravnem sporazumu, izplače

vala že od 1. 1. 1981. Kot vzrok so navedli deficitarnost poklicev, za katere so razpisali študentske, in prav zaradi tega niso mogli čakati na objavo sporazuma v Uradnem listu.

Kako pa je s študentskimi iz sklada združenih sredstev? Zgodilo se je, da je študentka iz ptujske občine do decembra 1980 prejela študentsko v višini 2.100,00 dinarjev, zatem je januarja in februarja dobila 2.791,00 dinarjev, marca pa jo je čakalo zelo neprijetno presenečenje — prejela je študentsko v znesku nič več in nič manj kot 1.673,00 dinarjev. Torej kar 1.118,00 dinarjev manj kot mesec poprej, kaj pa to pomeni za študenta, menda ni potrebno posebej poudarjati. Pa še nekaj — študentka ni dobila nobenega obvestila o znižanju študentske, kaj šele, da bi ji kdo povedal, čemu so potrebne take igre z zviševanjem in zniževanjem študentske.

Ko smo v anketiranih delovnih organizacijah vprašali, kaj bodo storili, če bi po novem obračunavanju študentske kateri izmed študentske moral prejjeti nižjo študentsko kot prej, so nam povsod povedali, da kaj takega sploh ne pride v poštev, če pa bi se to le zgodilo, bi v najslabšem primeru izplačevali enako študentsko kot do sedaj, v Intesu pa bi v takem študentsko zvišali za 25 odstotkov. To bi bilo o višjih in nižjih študentskih zaenkrat vse. Preostaja nam edino, da počakamo na priiske, upajmo že višje študentske. Kakršnekoli že bodo, tako ali tako ne bodo mogle zadovoljiti študentskega žepa.

Zora Štefanec

PREDLOG SAMOUPRAVNEGA SPORAZUMA O ŠTIPENDIRANJU

I. TEMELJNA NAČELA

1. člen

S tem samoupravnim sporazumom se udeleženci sporazumu o pravicah, obveznostih in odgovornostih pri oblikovanju in izvajanju štipendijske politike v občini, o enotnih merilih in kriterijih pri podeljevanju in določanju višine štipendij, o uveljavljanju solidarnosti med organizacijami združenega dela in drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi v SR Sloveniji, o organih udeležencev tega samoupravnega sporazuma in o drugih zadevah, pomembnih za učinkovito uresničevanje dogovorjene štipendijske politike.

2. člen

Delavci in delovni ljudje v organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih organizacijah in skupnostih smo nosilci štipendijske politike, zato je naša pravica in dolžnost, da se pri oblikovanju štipendijske politike neposredno zavzamemo za uresničevanje načel, določenih v družbenem dogovoru in za smotno uporabo sredstev, namenjenih za štipendiranje. Zaradi tega bomo zagotovili, da bodo pravice, obveznosti in odgovornosti, kriteriji in merila ter druge zadeve, ki jih urejamo s tem samoupravnim sporazumom, uveljavljene v naših samoupravnih splošnih aktih.

Udeleženci tega sporazuma so tudi občani, ki z osebnim delom in lastnimi sredstvi opravljajo gospodarsko ali negospodarsko dejavnost ali njihova združenja, ki pristopajo k temu sporazumu in imajo enake obveznosti in pravice kot ostali udeleženci sporazuma.

4. člen

Pri določanju štipendijske politike in podeljevanju kadrovske štipendije in štipendij iz združenih sredstev bomo zagotavljali, da bodo vse štipendije temeljile na kadrovskih potrebah, da bo upoštevan socialni vidik, tako da omogočamo šolanje tistim, ki imajo nagnjenja in učne sposobnosti in se brez štipendije ne bi mogli šolati.

Zato bomo udeleženci zagotavljali, da bodo štipendije:

- sestavni del vlaganj v družbeno reprodukcijo,
- instrument kadrovske politike organizacij združenega dela in drugih samoupravnih organizacij in skupnosti,
- usmerjalni dejavnik pri vključevanju mladine v usmerjenem izobraževanju,
- oblike povezovanja in vzpostavljanja razmerij udeležencev v usmerjenem izobraževanju z nosilci štipendiranja v skladu z njihovimi kadrovskimi potrebami in hkrati stimulacija mladine za takšno povezovanje,
- spodbuda mladini za boljše učenje,
- ena izmed oblik izenačevanja materialnih možnosti mladine za šolanje.

5. člen

Temeljna oblika štipendiranja so kadrovske štipendije, ki jih podeljujejo organizacije združenega dela in druge samoupravne organizacije in skupnosti v skladu s kadrovskimi potrebami, opredeljenimi s kadrovskimi in razvojnimi plani tistim udeležencem v usmerjenem izobraževanju, ki se izobražujejo po vzgojnoizobraževalnih programih oziroma smereh, za katere so neposredno zainteresirane.

Razlike h kadrovskim štipendijam se lahko podelijo štipendistom, katerih kadrovska štipendija, izračunana po osnovah in merilih tega samoupravnega sporazuma, ne dosega zneska, ki bi štipendistu pripadal v primeru, če bi prejemal štipendijo iz združenih sredstev.

Štipendije in razlike iz združenih sredstev so prehodna oblika štipendiranja v obdobju, ko nosilci kadrovske politike še ne zagotavljajo kadrovskih štipendij v obsegu, ki ga terjajo srednjeročne in dolgoročne kadrovske potrebe.

II. KRITERIJI IN MERILA ZA PODELJEVANJE ŠTIPENDIJ IN DOLOČANJE VIŠINE ŠTIPENDIJ

9. člen

Udeleženci smo sporazumni, da se poleg načel iz 4. in 5. člena tega samoupravnega sporazuma pri podeljevanju štipendij upoštevajo tudi učne sposobnosti in nagnjenja kandidatov za izbrani poklic, ki omogočajo uspešen študij ter njihov socialno-ekonomski položaj tako, da lahko zaposlijo za kadrovske štipendije udeleženci v usmerjenem izobraževanju, katerih dohodek na družinskega člana v družini prosilca ne presega 85 % poprečnega mesečnega osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto. Kadrovska štipendija se lahko podeli mimo navedene omejitve, če za vključevanje v posamezne vzgojno izobraževalne programe glede na ugotovljene potrebe ne bo dovolj ustreznih kandidatov, o čemer se bomo sporazumeli udeleženci samoupravnega sporazuma v občini.

Za štipendije in razlike iz združenih sredstev lahko zaposlijo kandidati, katerih dohodek na družinskega člana v družini prosilca ne presega 55 % poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto.

V okviru meril iz prvega in drugega odstavka tega člena imajo prednost prosilci z nižjim dohodkom na družinskega člana, ob enakem socialno-ekonomskem položaju pa imajo prednost otroci iz delavskih in kmečkih družin.

1. Kadrovske štipendije

10. člen

Udeleženci smo sporazumni, da se bo višina kadrovskih štipendij določala po naslednjih merilih:

a) za učenca	
z zadostnim uspehom	400 točk
z dobrim uspehom	480 točk
z prav dobrim uspehom	590 točk
z odličnim uspehom	720 točk
b) za študenta	
s poprečno oceno 6,0 — 6,5 oz. 2,0 — 2,4	600 točk
s poprečno oceno 6,6 — 7,2 oz. 2,5 — 2,9	650 točk
s poprečno oceno 7,3 — 7,9 oz. 3,0 — 3,4	720 točk
s poprečno oceno 8,0 — 8,6 oz. 3,5 — 3,9	800 točk
s poprečno oceno 8,7 — 9,3 oz. 4,0 — 4,4	900 točk
s poprečno oceno 9,4 — 10 oz. 4,5 — 5	1080 točk

Število točk za posamezne štipendiste bomo določali vsako leto na novo, tako da bomo upoštevali doseženi učni uspeh v preteklem šolskem letu, razen pri učencih in študentih v prvem letniku, za katere znaša število točk za štipendijo pri učencih 480 točk in študentih 650 točk.

Štipendija se lahko poveča do 200 točk za tiste poklice, v katerih kadrov izrazito primanjkuje in za katere se bomo udeleženci samoupravnega sporazuma sporazumeli v skupščini delegatov v občini pred razpisom štipendij.

Štipendistu, ki bo predčasno uspešno končal študij, se bo izplačala štipendija kot enkratna nagrada na podlagi sklenjene pogodbe o štipendiranju za čas, ko bi mu pripadala po pogodbi.

EPILOG PO TOČKAH

1. Javne razprave o novem samoupravnem sporazumu o štipendiranju med študenti ni bilo, za kar so politično odgovorne mladinske organizacije, od republiške konference do osnovnih organizacij, še posebej univerzitetne konference ZSMS. Zaradi tega so študenti za njegovo vsebino izvedeli šele takrat, ko je bil sprejet.

2. Neglede na določila novega sporazuma nihče ne more dobiti manjše štipendije od tiste, ki jo je dobival po starem sporazumu.

3. Vrednost točke se je povečala za 18,6 % in po novem znaša 3 din in 86 par.

4. Samo v Mariboru je za 26 % manj razpisanih štipendij, kot jih je bilo lani.

5. Vse večje število štipendistov je nezaposlenih, ker jih štipenditorji ne želijo oz. ne morejo zaposliti. Torej se odpira nov (?) problem nezaposlenosti mladih.

ZAHTEVAMO:

1. Ker so študenti skupaj z delavci pripadniki (naj) nižjega socialnega sloja (torej nimajo stabilizacijskih lukenj na pasu), zahtevamo, da zvišanje štipendij sledi zvišanju življenjskih stroškov s popolnim upoštevanjem inflacije.

2. S politično akcijo moramo doseči, da število letos razpisanih štipendij ne sme biti manjše od lanskega ter da štipenditorji morajo zaposliti štipendista. V tem primeru so štipendisti izveti iz dogovorjenega povečanja obsega zaposlovanja.

3. Ker je po novem sporazumu odpadel dodatek za hitrost študija, zahtevamo, da se teh 250 točk doda k osnovi za izračun štipendije. Takoj je treba ugotoviti, kateri poklici so deficitarni, in izplačevati dodatek za deficitarnost. S tem bomo dosegli ne samo boljši materialni položaj učencev in študentov, ampak bomo usmerjali mlade ljudi v poklice, ki jih združeno delo potrebuje.

4. Mladinske organizacije (posebej univerzitetne konference) morajo vsaj naknadno organizirati javno razpravo o novem samoupravnem sporazumu in se boriti za uresničitev interesov mladih, ki so hkrati bistveni interesi razvoja socialistične družbe.

P. S.: Prosimo vse tiste, ki imajo kakršnekoli propombe k samoupravnem sporazumu o štipendiranju, katerim se štipendije ne izplačujejo redno, ki niso zadovoljni z višino štipendije itd., naj se oglasijo v našem uredništvu ali pokličejo po telefonu (glej kolofon).

Uredništvo

12. člen

Štipendist, ki bo prejemal kadrovske štipendije, bo lahko uveljavljal iz združenih sredstev v občini stalnega bivališča pravico do razlike med najnižjo štipendijo iz 10. člena, ki je:

za učenca	400 točk
za študenta	600 točk

in višino štipendije, ki bi mu pripadala (če ne bi imel kadrovskih štipendij) iz združenih sredstev po 17. in 18. členu tega sporazuma.

Štipendist, ki ima stalno bivališče izven SR Slovenije, bo lahko uveljavljal pravico do razlike v občini, kjer je sedež štipenditorja.

17. člen

Podlaga za določitev višine štipendij iz združenih sredstev so življenjski stroški udeležencev v usmerjenem izobraževanju.

Štipendija iz združenih sredstev obsega:

— osnovno štipendijo, ki upošteva življenjske stroške udeležencev v usmerjenem izobraževanju, ki se šolajo v kraju stalnega bivališča in ki sme dosegati za učence največ 25 % ter za študente največ 30 % poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto;

— dodatek k osnovni štipendiji za povečane stroške za čas šolanja zunaj kraja stalnega bivališča (staršev, skrbnikov ali zakonitih zastopnikov), ki znaša največ 25 % poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka na zaposlenega v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto;

— dodatek za stroške prevoza v šolo, ki presega 3 % poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka za zaposlenega v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto. Upoštevajo se samo stroški prevoza v medkrajevnem prometu.

Dodatka iz prejšnjega odstavka se med seboj izključujeta.

Višina štipendije, izračunana po merilih iz drugega odstavka tega člena, se zmanjša za prispevek staršev v višini, določeni v 18. členu tega samoupravnega sporazuma, s tem da celotna štipendija ne sme presežati 55 % poprečnega mesečnega neto

Zavzemali se bomo za sprotno prilagajanje sistema štipendiranja razvoju družbeno ekonomskih odnosov, družbeni potrebam in vzgojno izobraževalnemu sistemu.

Pri izvajanju štipendiranja uveljavljamo poklicno usmerjen in svetovanje tako, da bodo nagnjenja in sposobnosti mlade, ki se odloči za nadaljnje izobraževanje v vzgojno izobraž

18. člen

Pri izračunu štipendije se šteje, da znaša prispevek staršev k pokrivanju življenjskih stroškov udeležencev v usmerjenem izobraževanju:

a) če znaša mesečni dohodek na družinskega člana (vključno z otroškim dodatkom) poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto	b) znaša delež staršev od dohodka na družinskega člana	
	1. če se šola učenec oz. študent v kraju stalnega bivanja	2. če se šola učenec oz. študent izven kraja stalnega bivanja
50,1 — 55 %	75 %	50 %
45,1 — 50 %	70 %	45 %
40,1 — 45 %	65 %	40 %
35,1 — 40 %	60 %	35 %
30,1 — 35 %	55 %	30 %
25,1 — 30 %	50 %	25 %
20,1 — 25 %	40 %	15 %
pod 20 %	0 %	0 %

19. člen

Učenec in študenti, ki dosegajo prav dober oziroma odličen uspeh, so upravičeni do posebnega dodatka (stimulacije) za dosežen učni uspeh.

Učencem in študentom, ki so dosegli prav dober ali odličen uspeh v preteklem šolskem letu, se izplačuje dodatek v naslednji višini.

a) učencem: za prav dober uspeh 5 % od poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto za odličen uspeh 10 % od poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto

b) študentom s poprečno oceno 8 do 8,6 oz. 3,5 do 3,9 5 % od poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto 8,7 do 10 oz. 4 do 5 10 % od poprečnega mesečnega neto osebnega dohodka v SR Sloveniji, ugotovljenega za preteklo leto.

Dodatek k štipendiji za učni uspeh ne pripada učencem in študentom prvih letnikov.

56. člen

Spremembe in dopolnitve tega samoupravnega sporazuma lahko predlaga vsak udeleženec samoupravnega sporazuma o štipendiranju ter skupščina delegatov udeležencev v občini.

Predlog sprememb je sprejet, ko ga sprejmejo vsi udeleženci samoupravnega sporazuma in ko to ugotovi skupščina delegatov udeležencev samoupravnega sporazuma o štipendiranju v občini.

STALIŠČA IN USMERITVE

REPUBLIŠKE KONFERENCE SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE SPREJETA DNE 13. MARCA 1981

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije je na svoji problemski konferenci 13. marca 1981 obravnavala družbeno-ekonomski položaj mladih in aktivnost v zvezi s tem.

Ugotovila je, da je družbeno-ekonomski položaj mladih moč obravnavati zgolj znotraj analize družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi, da mladina nima v družbi nobenega posebnega položaja in s tem tudi ne interesov, ki bi jih bilo moč ločevati od zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Pravtako je ugotovila, da je edino merilo za uspehe in izhodišče za ocenjevanje doseženega v družbenem razvoju samo družbeno-ekonomski in politični položaj delavskega razreda in delovnih ljudi in njihova vloga pri odločanju o pogojih in splošnih rezultatih celotnega reprodukcijskega procesa.

Ocenjujoč družbeno-ekonomski položaj delavskega razreda in delovnih ljudi in njihov položaj v odločanju o celotnem reprodukcijskem procesu, je republiška konferenca ZSMS na podlagi omenjenih izhodišč ugotovila, da se še posebej v zadnjem času v naši družbi srečujemo z izjemno protislovnimi družbenimi pojavi, ki na eni strani slabšajo, in vedno bolj ogrožajo družbeno-ekonomski položaj delavcev, na drugi strani pa celo odtujujejo delavski razred in delovne ljudi procesu odločanja o celotni družbeni reprodukciji. Medtem, ko je slabšanje družbeno-ekonomskega položaja delavcev in delovnih ljudi očitno že pri najosnovnejši reprodukciji delovne zmoglosti delavcev, pri onemogočanju reševanja stanovanjskega vprašanja, gibanjih na področju zaposlovanja, naraščajočih cenah osnovnih življenjskih potrebščin, položaju študentov in učencev ter kmetov, pa je v pogojih, ko se združenemu delu preko raznih obveznosti in dajatev odtujuje večinski del novoustanovitvene presežne vrednosti, očitno tudi, da združeni delavci nimajo vpliva nad ustvarjenim, t. j. minulim delom in s tem tudi nad celotnim reprodukcijskim procesom v družbi.

Delež tako odtujene presežne vrednosti je v zadnjem obdobju celo presegel znanih 70 %, kar je na eni strani bistveno ogrozilo reprodukcijske sposobnosti združenega dela, na drugi pa je zlagoma prišlo do slabšanja družbeno-ekonomskega položaja delavskega razreda in delovnih ljudi. Šele tu postaja jasna neločljiva povezanost med uveljavljanjem procesa delavskega samoupravljanja, torej med odločanjem delavcev in njihovim družbeno-ekonomskim položajem. Kljub temu, da se delež tako odtujene presežne vrednosti zmanjšuje, pa se ta temeljni odnos, odnos med živim in minulim delom, ki je hkrati razredni odnos, ne odpravlja, posebej pa zato, ker se akumulativna sposobnost združenega dela veča, predvsem zaradi nižanja osebnih dohodkov ne pa zaradi zmanjševanja obveznosti in dajatev združenega dela.

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije se zato v usmeritvi družbenega razvoja zavzema za ukinjanje odnosov v katerih z ustvarjenim dohodkom ne razpolagajo združeni delavci, ampak nekdo drug. To ukinjanje je hkrati temelj stabilizacijske usmeritve in politike, ki jo republiška konferenca ZSM Slovenije podpira. Hkrati pa menimo, da je potrebno voditi bitko za stabilizacijo in proti visoki stopnji inflacije predvsem na področju investicijske, splošne in skupne porabe, primarne emisije, sistema cen, prestrukturiranja gospodarstva, odpravljanja monopolnega položaja na trgu, in drugih, nikakor pa ne z drastičnim omejevanjem rasti osebnih dohodkov, kakršnemu smo bili priča v zadnjem obdobju.

Ugotavljamo, da so ravno gospodarska gibanja v zadnjem letu, ko je padanje realnih osebnih dohodkov spremljalo naglo naraščanje stopnje inflacije do višine, ki je brez primere v našem povojnem razvoju, najbolj prepričljiv odgovor tistim, ki pa vedno dokazujejo, da so osebni dohodki v Jugoslaviji eden poglavitnih virov visoke stopnje inflacije in tako imenovanega siromašenja združenega dela. S tem v zvezi podpiramo stališče republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki terjajo pravičnejšo porazdelitev bremen stabilizacije za vse dele združenega dela, na vse vloge prebivalstva in vse oblike porabe.

Pri usklajevanju rasti mase osebnih dohodkov z rastjo dohodka je potrebno povečati delež osebnih dohodkov delavcem z najnižjimi dohodki in ki živijo v posebno težkih gmočnih razmerah, delavcev v neposredni proizvodnji in tistih, ki delajo v posebno težkih pogojih dela.

A — STANOVANJSKO VPRAŠANJE

1. Spričo realne nevarnosti, da bo nov sistem zagotavljanja sredstev za stanovanjsko gradnjo iz čistega dohodka temeljnih organizacij združenega dela zaradi tega, ker velik del slovenskega gospodarstva na meji rentabilnosti, ogrozil planirani obseg družbene stanovanjske gradnje v prihodnjem srednjeročnem obdobju, je potrebno dosledno izkoristiti vse mehanizme, ki jih za takšen primer določa novi zakon. Pri tem gre zlasti za uveljavitev sistema zagotavljanja sredstev vzajemnosti za tiste temeljne organizacije združenega dela, ki zaradi objektivnih pogojev na tržišču nimajo dovolj čistega dohodka.

Ker bo uveljavljanje sistema vzajemnosti v mnogi večji meri kot doslej obremenilo predvsem akumulativnejše dele gospodarstva, in je zato pričakovati težave pri uveljavljanju vzajemnostnega združevanja sredstev, je potrebno, da družbenopolitične skupnosti in družbenopolitične organizacije, in s tem tudi Zveza socialistične mladine Slovenije, intervenirajo takoj, ko ugotovijo, da je zaradi težav pri samoupravnem sporazumevanju v okviru stanovanjskih skupnosti bistveno ogrožen planirani obseg stanovanjske gradnje in s tem tudi predvideno razmerje med družbeno in zasebno stanovanjsko gradnjo.

2. V okviru izvajanja določil družbenega dogovora o skupnih osnovah za zagotavljanje in usklajevanje samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosov na področju stanovanjskega gospodarstva v SR Sloveniji mora tudi ZSMS v Skupnosti socialnega varstva Slovenije izbrati takšne pogoje in merila, ki bodo mladim družinam, zlasti še tistim z večjim številom otrok in ki živijo v težkem gmočnem položaju, omogočila, da pridobijo solidarnostna stanovanja tudi v primeru, da dohodek na družinskega člana presega mejni znesek višine skupnega dohodka na družinskega člana, ki ga po enotno dogovorjeni metodologiji ugotovijo v občinskih skupnostih socialnega varstva na osnovi elementov, usklajenih v Skupnosti socialnega varstva Slovenije.

Menimo, namreč, da je v sedanjih gospodarskih razmerah, ko se zaostre tudi stanovanjsko vprašanje, nedopustno krčiti kategorijo upravičencev do solidarnostnih stanovanj v takšni meri, da bi to bistveno otežilo reševanje stanovanjskih problemov tistih slojev prebivalstva, ki najbolj občutijo učinke gospodarske krize in med katere vsekakor sodi tudi velik del mladih družin.

3. Ker temeljne organizacije združenega dela ostajajo temeljni okvir za reševanje stanovanjskega vprašanja mladih delavcev, morajo občinske konference in osnovne organizacije ZSMS začeti politično akcijo za obravnavo in dopolnitev oziroma spremembo stanovanjskih pravilnikov, ki v temeljnih organizacijah združenega dela urejajo vprašanja dodeljevanja družbenih stanovanj in stanovanjskih posojil. Pri tem moramo doseči zlasti naslednje cilje:

— v pravilnikih odpraviti kriterij minimalnega števila let v delovnem razmerju v delovni organizaciji kot pogoja, da delavec sploh dobi pravico, da zaprosi za dodelitev družbenega stanovanja ali stanovanjskega posojila.

— v pravilnikih ustrezne ovrednotiti kriterij delovne dobe tako, da bodo stanovanjske in socialnoekonomske razmere delavca in njegove družine absolutno prevladujoč kriterij za dodelitev stanovanja ali posojila.

— v pravilniku na podlagi določil družbenega dogovora opredeliti konkretne olajšave za mlade delavce, oziroma vse tiste delavce in njihove družine, ki zaradi težjih gmočnih razmer, v katerih živijo, ne morejo vplačati lastno udeležbo pred vselitvijo v družbeno stanovanje, poleg tega pa zanje opredeliti tudi ugodnejše pogoje glede od-

plačevanja v skladu z naraščajočo ekonomsko močjo družine in prilagoditve odplačilne dobe.

B. — SOCIALNI POLOŽAJ UČENCEV IN ŠTUDENTOV

1. V zvezi s štipendijsko politiko in še posebej s kadrovskim štipendiranjem republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije podpira stališča republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, ki zahteva, da organizacija združenega dela in ustrezni družbeni dejavniki ocenijo ter sprejmejo ukrepe za ustrezno povečanje oziroma usklajitev štipendij učencev in študentov.

2. Medtem, ko štipendije iz združenih sredstev vsaj deloma sledijo strmemu naraščanju življenjskih stroškov, pa to ne drži za kadrovske štipendije, katerim se je po novem samoupravnem sporazumu in s porazdelitvijo točk zelo znižala vrednost. Tako smo pri teh štipendijah priča nevzdržnemu pojavu, ko se mora ZSMS zavzemati celo za izplačevanje stare vrednosti štipendij, ki v en katerih primerih, ko se ne upošteva določila o izplačilu ugodnejših štipendij, pomeni večjo štipendijo po starem kot po novem

skladno odstotkom povečanja osebnih dohodkov, ne pa tudi z naraščajočimi življenjskimi stroški kot to velja za štipendije iz združenih sredstev. S tem v zvezi zahtevamo, da se še enkrat preveri zgolj 18,6 % valorizacija kadrovskih štipendij, kar se nam bo naraščajoči stopnji inflacije in življenjskih stroškov zdi nesprejemljivo.

— da se še enkrat preveri lestvica ocen in točk, ki jo vsebuje 10. člen samoupravnega sporazuma o štipendiranju in jo skladno z ukinitvijo dveh dodatkov (za hitrost študija in nerazvite občine) uskladi tako, da v skupnem izračunu ne bo pomenila zmanjševanje vrednosti štipendije glede na določila starega samoupravnega sporazuma

— da se v predhodnem obdobju, ko še niso zvišane kadrovske štipendije, skladno z našo zahtevo na vsak način zagotovi, da ne bo prišlo do izplačevanja manjših štipendij kakor tudi, da ne bo prišlo do vračanja zneskov odtegnjenih za meseca januar in februar, ker je to v nasprotju s sprejetim dogovorom o izplačevanju ugodnejših štipendij. Za izpolnjevanje omenjene zahteve in dogovora je potrebno skrajno zaostriti osebno odgovornost pri-

se bo tudi po novem samoupravnem sporazumu izplačevalo dodatke za štipendije, da se ne bi ponovile razmere izpred let, ko se je deficitarnost in suficitarnost poklicev določala brez opravljenih analiz in programov razvoja. Istočasno pa naj občinske konference ZSMS storijo vse, da seznanijo učence in študente štipendiste s tem, da lahko uveljavljajo zahtevo po razliki h kadrovskim štipendijam, če dohodek na družinskega člana ne presega 4.066,00 dinarjev.

4. Ugotavljamo, da obstoječi sistem zagotavljanja sredstev za gospodarjenje in za dejavnosti v študentskih, zlasti pa še v domovih za učence, predstavlja deformacijo sistema svobodne menjave dela, ki bi moral v čim večji meri odpravljati vpliv socialnih razlik na možnosti za šolanje, ne pa da ta vpliv še povečajo. Ta sistem poleg tega ruši sistem štipendiranja, saj obstoječi način »usklajevanja« rasti stanarin oziroma skrbnin z rasto štipendij samo še znižuje realno vrednost štipendij.

Zato menimo, da je nujno potrebno, da se naraščajoči razkorak med stanarinami in štipendijami v čim krajšem času kompenzira s

V strukturi nezaposlenih prvič v zadnjih letih narašča število tistih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo in med njimi število iskalcev prve zaposlitve.

Zato odločno obsojamo težnje, ki se pojavljajo ponekod v Sloveniji, da bi iskali vzrok za bistveno povečanje števila brezposelnih predvsem v pojavu tistih, ki izkoriščajo »ugodnosti«, ki jih prinaša socialni »status« nezaposlene osebe.

2. Podpiramo usmeritve predloga družbenega plana Slovenije in plana zaposlovanja v SR Sloveniji v letu 1981, da lahko v delovnih organizacijah samo izjemoma podaljšujejo delovno razmerje delavcem, ki pridobivajo pravico do upokojitve, da morajo skrbeti za prednostno zaposlovanje mladih strokovnih kadrov, za izvajanje programov prekvalifikacije »presežkov svojih delavcev«, da morajo skupnosti za zaposlovanje skupaj z drugimi družbenimi dejavniki skrbeti za usposabljanje brezposelnih delavcev za njihovo ponovno vključitev v delo, in druge.

Poleg tega pa menimo, da je potrebno pri zaposlovanju dati prednost štipendistom in pripravnikom, da bi preprečili izrabljanje pripravnikov kot cenene delovne sile in rušenje celotnega sistema štipendiranja.

3. Ugotavljamo, da ni povsem prepričljiv optimizem v predlogu družbenega plana Slovenije, da bomo v Sloveniji do leta 1985 ponovno dosegli polno zaposlenost spričo dejstva, da obstoječa tehnološka struktura dela v okviru globalno znižane stopnje rasti zaposlenosti ne omogoča zaposlovanje strokovnega kadra, ki prihaja iz procesa izobraževanja. Menimo, da »produktivno zaposlovanje« samo po sebi ne bo rešilo tega problema. Zato je potrebno tudi iz tega vidika oceniti možnosti za postopno oživiljanje gospodarske trasti, ki je začela padati mnogo hitreje, kot pa bi bilo to opravičljivo glede na doseženo stopnjo razvitosti proizvodnih sil, kar usodno zaostre tudi problem zaposlovanja.

D — POLOŽAJ MLADIH KMETOV VALCEV

1. Zagotoviti je treba pogoje za hitrejšo vključevanje mladih kmetovalcev v proces intenzivne proizvodnje hrane z ureditvijo hitrejšega prenosa kmetij na mlade z ureditvijo pogojev za hitrejšo uveljavljanje združevanja dela, sredstev in zemlje. Mladi morajo vedeti in uveljavljati svoje življenjske cilje prej kot pri 50-letih.

2. Cene kmetijskih proizvodov bi se morale hitreje prilagajati cenam repromateriala ter se vsklajati med posameznimi panogami.

3. Razvoj hribovskega kmetijstva moramo širše obravnavati ter ga pogojiti tudi z razvojem infrastrukture na tem področju.

4. Zadruga bi morale izdelati plane kadrov, ki morajo zajeti tudi zadržne kmete ter na svojih posestvih zagotoviti delovna mesta za mlade kmetovalce za čas, ko čakajo na prevzem kmetije.

5. Zahtevamo, da se čimprej razreši vprašanje porodniškega dopusta in bolniškega staleža za zadržne kmete.

6. Zahtevamo, da se uvede taka davčna politika, ki bi izrazito stimulirala tržno proizvodnjo.

7. V programe izobraževanja v osnovnih šolah je treba vključiti tudi kmetijsko tematiko. Izobraževanje in osveščanje pa je treba izvršiti tudi med kmetovalci, zlasti o združevanju dela, sredstev in zemlje.

8. Kmetijske pospeševalne službe ali ustrezne druge institucije bi morale izdelati ustrezne modele in organizacijske oblike združevanja dela, sredstev in zemlje.

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije je na svoji problemski konferenci sprejela tudi sklep, s katerim nalaga vsem časopisom, katerih izdajatelj je Zveza socialistične mladine Slovenije, to je: Mladini, Tribuni, Katedri, Časopisu za kritiko znanosti, Problemom in Radiu Student, da v svojih programih dela in izdajanja prednostno obravnavajo družbeno-ekonomski položaj delavcev in s tem mladine, ter tako tudi sami prispevajo k široki aktivnosti ZSMS na tem področju.

samoupravnem sporazumu o štipendiranju.

Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije zato zahteva:

— da se kadrovske štipendije valorizira s 1. 1. 1981 in zaostanek čimprej izplača, saj so bile te štipendije nazadnje valorizirane pred 15 meseci in nikakor ne dosegaajo naraščajočih življenjskih stroškov, ki se bodo 1. 9. 1981, ko je predvidena valorizacija za zadnjih 20 mesecev, še povečali.

— da se pristopi k spreminjanju tistih določil družbenega dogovora in samoupravnega sporazuma o štipendiranju, ki določajo, da se kadrovska štipendija valorizira zgolj

stojnih organov v organizacijah združenega dela, družbenih organov in organizacijah.

— da se stanarine v domovih za učence in študente ne zvišajo vse dotlej, dokler ne bo rešeno vprašanje štipendijske politike, ker se v nasprotju samo zaostrejo socialni položaj učencev in študentov, pri čemer se najbolj prizadeva te, ki že žive v težkih življenjskih pogojih.

3. Republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije ob tem nalogam vsem občinskim konferencam ZSMS, da se na ravni občin aktivno vključujejo v določanje deficitarnih poklicev, za katere

prerazdelitvijo sredstev, ki jih ima na razpolago Republiška izobraževalna skupnost, in da se takoj začne obravnavati možnost za sistemsko ureditev tega vprašanja, ki bi omogočila, da bi samoupravne interesne skupnosti v mnogo večji meri kriale stroške delovanja študentskih in dijaških domov, zlasti pa še stroške celotnega vzgojnoizobraževalnega programa in stroške zaposlovanja osebja v domovih.

C — ZAPOSLOVANJE

1. Ugotavljamo, da v Sloveniji narašča nezaposlenost, ki v absolutnem in relativnem številu postaja vsega upoštevanja vredno dejstvo.

IZOBRAŽEVANJE, VZGOJA, SAMOVZGOJA

„Zveza komunistov, vsi njeni člani, organizacije in vodstva morajo posvečati ustrezno pozornost številnim vprašanjem izobraževanja, vzgajanja, nazorske graditve ljudi itn. Se toliko bolj velja to za vse komuniste, ki poklicno delujejo na širokem področju izobraževanja in vzgoje — od splošnega šolskega sistema do različnih andragoških ustanov, od centrov za izobraževanje v organizacijah združenega dela do znanstvenih institucij, ki preučujejo vzgojo in izobraževanje. Tako se ZK še zdaleč ne ukvarja samo s tistimi izobraževalnimi in vzgojnimi dejavnostmi, ki neposredno zadevajo samo njo, njeno članstvo in njene dejavnosti. Skozi procese vzgoje in izobraževanja „nastajajo“ novi ljudje, novi kadri; dobre in slabe strani sistema izobraževanja se neposredno in posredno izražajo v življenju in delu, v medsebojnih odnosih in mentalnih (še zdaleč ne le mišljenjski) aktivnostih ljudi... Jasno je torej, da je dejavna navzočnost komunistov, tam, kjer se oblikujejo nova obnašanja, nova znanja, nove vrednote ljudi, več kot razumljiva.

Nekaj problemov na vzgojno izobraževalnem področju, na katere mora biti ZK še posebej pozorna:

1. Stalno prenavljanje, posodabljanje, ažuriranje tako celotnega šolskega sistema kot tudi njegovih posameznih sestavin, delov, vidikov. Socialistično

delo. Komunisti morajo zastopati usmeritev, da naj se na proizvodnjo, na ustvarjalno delo veže kar največ smiselnega izobraževanja.

4. Vzgoja naj bi bila uravnotežena in zaokrožena zlasti tudi v tem pomenu: z ustrezno politično vzgojo bi usposabljali mladi rod za mnoge koristne ročne delovne spretnosti, kar je tudi podlaga za ostvareitev pozitivnega odnosa osebe do fizičnega dela; s polikulturno vzgojo bi mladim na široko odpirali vrata v svet materialne in duhovne kulture vsega človeštva, v svetu vrednot, ki jih je ustvaril človek tudi zunaj meja naše civilizacije (interkulturni dialog).

5. Vzgoja naj bi ujela „zlato sredino“ med negativnima skrajnostma nesocializiranosti osebe in njene presocializiranosti. Presocializirati posameznika zelo lahko pomeni — likvidirati njegovo samostojnost, iniciativno, lastno pobudo, „zломiti mu hrbtenico“. Socialistična samoupravna družba ne rabi trpno prilagodljivih podanikov, ki brez lastne volje in brez lastnih premislekov čakajo samo na ukaze, navodila in namige „od zgoraj“. Potrebuje samostojno misleče, čvrste osebnosti, ki stopajo po lastnih poteh ustvarjalnega dela, kritičnega mišljenja, človeških medsebojnih odnosov... Dejavnost človeka, ki je v pravi meri socializiran, je neodtujena, njen nosilec je svoboden v svoji ustvarjalnosti, kakršna koli že je

ŽENSKA, ŽENSKA, ŽENSKA, ŽENSKA!

V knjigarnah lahko kupite knjigo Vide Tomšičeve z naslovom *Ženska v razvoju socialistične samoupravne Jugoslavije*. Knjigo sta izdali in založili Delavska enotnost in Naša žena v Ljubljani.

V grobem jo lahko razdelimo na šest tematskih sklopov, ki vsebinsko segajo od širokega poudarjanja zgodovinskih dejstev, ki jih lahko nekako označimo kot plod preteklih bojev, časovno tam nekje od časov stare Jugoslavije pa do konca NOB. V tem poglavju je opisana diskriminacija žensk iz časov, ko je bilo žensko delo zelo podcenjevano, njeno materinstvo pa idealizirano v okvirih stroge patriarhalne morale. Prva feministična gibanja, ki so vodila boj proti moškim, niso prinesla zaželenih rezultatov in komaj kasneje spoznanje, da je usoda ženske neločljivo povezana z usodo delavskega razreda, da ženska lahko svojo osvoboditev izbojuje samo skupaj s svojimi tovariši delavci, katerim tudi pripada. Komunistična partija je bila edina, ki je imela dovolj poslušna za ženske težave in njihovo družbeno neenakopravnost in pod njenim vodstvom se oblikujejo tudi prve ženske organizacije in listi.

Pod vodstvom KP se ženske v NOB približujejo želenemu cilju, in tako po NOB postanejo v temeljih nove družbenopolitične ureditve popolnoma enakopravne. S tako pridobljeno enakopravnostjo se je ženska začela vključevati v sistem socialističnega samoupravljanja. Tu pisateljica postavlja temelj za teoretizacijo procesa emancipacije ženske v obdobju socialističnega samoupravljanja, v katerem ugotavlja, „da uveljavljanje žensk kot enakopravnih ustvarjalnih osebnosti pomeni in spodbuja spremembo zakonskih in družinskih odnosov. Ti odnosi niso zaenkrat dani kot ‚naravni‘. Spreminjajo se odvisno od razvojne stopnje proizvodnih sil, vladajočih proizvodnih odnosov in na tej podlagi oblikovanega pravnega sistema, morale, sistema vrednot in stopnje zavesti. Sam pojem enakopravnosti vsiljuje vprašanje, katere so tiste temeljne pravice moških, pri katerih mora postati ženska enaka. Enakopravnost ženske ne more biti imitacija položaja moškega in je ni mogoče meriti s položajem moškega. Zato je ustavno načelo popolne enakopravnosti spolov mogoče konkretizirati in določiti samo s stalnim razširjanjem pravic in svobodčin

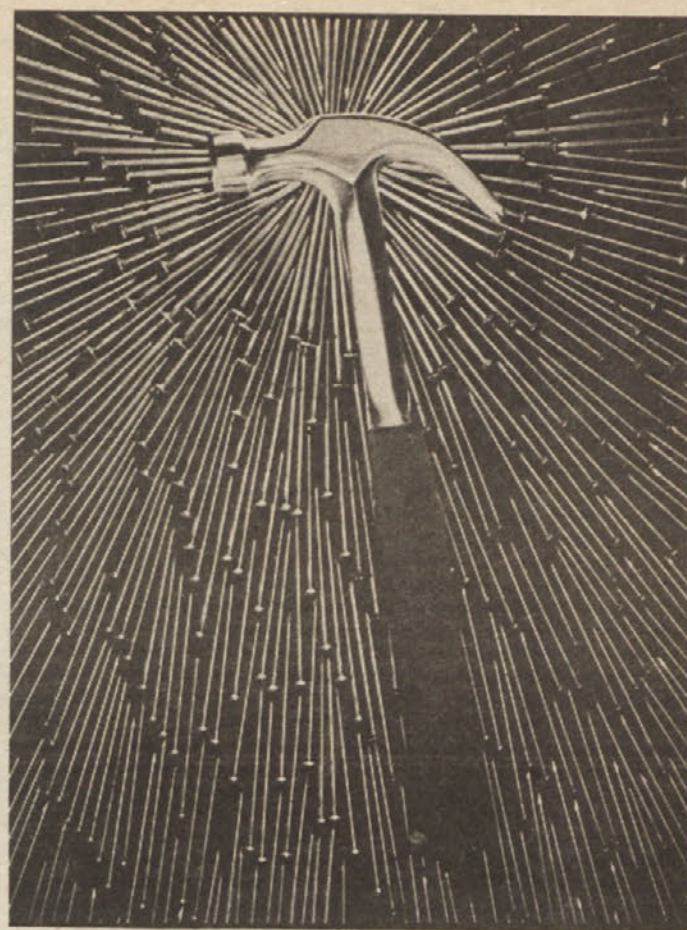
vseh občanov“. Zapis se nadaljuje z razmišljanji o zakonski zvezi, družini, največjem bogastvu otroku, končuje pa se s pregledom določil ustave iz leta 1974, in iz „malih laži“ sestavljeno statistično resnico v obliki tabel, ki bi se naj še najbolj dotikale naših žena.

Ob branju knjige se ti misli ne hote ustavljajo in vračajo k naslovu in kar naprej si želiš neke novosti, nekkih svežih podatkov, naletiš pa, kot že na začetku, na opise kot v nekakšnem atlasu na strani x, in bolj kot nadaljuješ z branjem, ti postaja jasno, da je tale obsežna publikacija res bolj pripravljena za kakšno mednarodno konferenco s feminističnimi navdihi ali pa za skromno splošno predstavitev nekega dela ženske populacije v samoupravni socialistični Jugoslaviji. Zaman bi se trudili in iskali opis ali pa vsaj predstavitev ženske v današnjih trenutkih, neposredne proizvodjalke, kmetice, ali pa ženske, ki še vedno živi po nepisanih zakonih in južnejših delih naše Jugoslavije. Ko razmišljamo o položaju ženske, moramo vedeti tudi, o kateri ženski razmišljamo. Laično bi bilo posploševanje tako kot tudi utrujajoče razčlenjevanje, vendar bi v vsem tem feminizmu bilo najbolj pošteno vsaj opaziti neko grobo razčlenitev. Postavlja se tudi vprašanje, ali je ekonomsko samostojna ženska enakopravna v položaju do moškega razen v zakonskih določilih. Ali se hoče ‚osvoboditi‘ od moškega ali do moškega?

Nasprotno pa knjiga predstavlja zanimiv prerez skozi časovna obdobja, vsi napor in posluš za razumevanje in reševanje nasprotij, ki se pojavljajo med moškimi in ženskim svetom v naši družbi. V eni sapi pisateljica ugotavlja, koliko in kakšne pravice ter dolžnosti ima danes ženska, pomanjkljivost pa je mogoče v tem, da o njenem delu in družbeni angažiranosti, ki je je precej in vedno več, o tem, da je zaposlena, angažirana v družbenopolitičnih organizacijah, gospodinjja, mati, vzgojiteljica, da vemo, kje je njeno mesto; kakšna je ta ženska in kdo je?

Največjo vrednost predstavlja pač to, da so podatki, ki so drugače razdrobljeni, zbrani na enem mestu, kar predstavlja priročnost, manj lahko rabi kot splošno priročno branje, s tem da je namenjeno predvsem „takšni ženski“, ki bi si ga, če bi jo še kako zanimalo, znala poiskati v bolj sorodnih publikacijah.

V. Č.

OBŠTUDIJSKA DEJAVNOST KAJ JE TO?

UK ZSMS v Mariboru pripravlja samoupravni sporazum o ustanovitvi in delovanju centra za obštudijsko dejavnost univerze v Mariboru. Potrebe po takšni koristni uporabi časa, ki ostane študentu, ko ne študira, so se pokazale zaradi razvijanja in širjenja obštudijske dejavnosti študentov na višjih in visokih šolah, temeljni in delovnih organizacijah, združenih na univerzi v Mariboru.

Samoupravni sporazum o ustanovitvi centra za obštudijsko dejavnost naj bi sklenili ter skupno skladno in enotno uredničevali naloge s tega področja visoka tehniška šola, visoka ekonomsko komercialna šola, visoka šola za organizacijo dela Kranj, višja pravna šola, višja agronomška šola, pedagoška akademija, študentski domovi, študentski servis ter mestna konferenca ZSMS. Udeleženci naj bi se sporazumeli, da bodo v centru razvijali naslednje: študentski list Katedro, KUD Student, zvezo študentskih športnih društev, oddajo Študij in glasba in druge interesne dejavnosti študentov na univerzi v Mariboru.

Zaradi najuspešnejšega uresničevanja zadanih nalog se kaže potreba po organiziranju dejavnosti centra v svetu centra, programskem svetu centra ter stalnih ali občasnih delovnih skupnostih. Center naj bi bil sestavljen iz ustreznega števila članov iz vrst študentov in delavcev podpisnikov tega sporazuma, mandatna doba članov sveta naj bi bila štiri leta ali po dogovoru ustrezno krajša, kot npr. za študente člane sveta dve leti ali manj. Okvirne naloge sveta centra so sprejemanje splošnih aktov, dajanje pobud in sprejemanje delovnega programa ter spremljanje njegovega uresničevanja, sprejemanje finančnih planov in zaključnega računa, sklepanje sporazumov in dogovorov, vprašanja finansiranja dejavnosti centra, seznanjanje udeležencev podpisnikov z delom centra.

Programski svet centra je izvršilni organ sveta centra. Sestavljajo ga predstavniki vseh dejavnosti, ki jih razvija center. Delo programskega sveta vodi sekretar centra, ki ga imenuje svet centra za štiri leta iz vrst delavcev, ki združujejo delo pri študentskih domovih in so zadoženi za obštudijsko dejavnost. Njegove naloge so vodenje dela programskega sveta in koordiniranje dela znotraj centra, hkrati pa je odgovoren za uresničevanje delovnega programa.

Administrativno-tehnično in finančno poslovanje se v dogovoru rešuje prek UK ZSMS, pri kateri center deluje.

Podpisniki samoupravnega sporazuma o ustanovitvi centra za obštudijsko dejavnost so

hkrati tudi podpisniki samoupravnega sporazuma o združenju sredstev za sofinanciranje obštudijskih dejavnosti v letih 1981 do 1985. Za potrebe teh dejavnosti bo v letu 1981 združenih 76.295,00 din. Za časopis univerzitetne sodobnosti Katedro 450.000,00, za KUD Student 120.000,00, za ZSSD 110.500,00, radio klub Student 52.450,00, oddaja Študij in glasba 300.000. Za financiranje navedenih obštudijskih dejavnosti bo del sredstev iz rednih lastnih virov, razlike pa bodo udeleženci zagotovili in združevali iz svojih sredstev. V vsakem naslednjem letu se bodo sredstva revalorizirala. Sredstva iz tega samoupravnega sporazuma se bodo združevala neposredno pri UK ZSMS, ki jih nakaže nosilec posameznih dejavnosti.

Ustanovitev centra za obštudijsko dejavnost pri UK ZSMS Maribor pomeni za vse mariborske študente napredek pri organiziranju in izkoriščanju študentovega študijskega in prostega časa. Dejavnosti, s katerimi se študentje ukvarjajo, bodo sedaj organizirane in usmerjene iz enega samega centra, tako da bodo zajete vse interesne sfere. Skratka, študent mariborske univerze se bo lahko vključil tam, kjer mu bo najbolj pogodu, kar ob pestrem in najširšem programu dela ne bo težko. Tako pričakujemo, da se bo od dosedanjih dokaj plitkih in predvsem zabavnih stvaritev v študentskih obštudijskih dejavnostih v novih programih pojavilo tudi kakšno takšno področje, ki bi se prepletalo s študijem. Morda bo vsaj malo več idejnopoličnega dela s študenti kot do sedaj. Mogoče je sedaj še pre zgodaj govoriti, kakšna naj bi bila in kako sestavljeno program in delo centra, kaj vse naj bi zajemala.

Lahko pa povemo svoje mnenje in kako si v grobem to zamisljamo. Center za obštudijske dejavnosti, ustanovljen pri UK ZSMS, naj bi bil tesno povezan z osnovnimi mladinskimi organizacijami šol študentskih domov kot tudi celotne mariborske mladine preko MK ZSMS. To bi hkrati pomenilo realno osnovo za dialoge, usklajevanje mnenj, oblikovanje delovnih programov na najširšem področju. Le tako bi zajeli veliko večino študentske populacije v Mariboru. Center za obštudijske dejavnosti naj bi začel čimprej delati.

Dobro bi bilo, če bi se vsa ta vprašanja rešila vsaj do pričetka naslednjega šolskega leta. Bistveno je vprašanje informiranja študentov o dejavnosti centra in njegovih programih, ki naj bi bili kratkoročni ali mesečni.

Pred nami vsemi je še cela vrsta problemčkov in ugank, ki jih bo treba najhitreje in najsmotrnejše rešiti v dobro vseh.

v. č.

KOMUNISTOVO DEJANJE IN MISEL

Kolikšna je revolucionarnost v znanem Marxovem stavku „Filozofi so svet le različno razlagali, gre pa za to, da ga spremenimo“. Ali koliko jo je čutil Gramsci, ko je imenoval marksizem filozofijo prakse? Težko bi bilo povedati, koliko se to prepleta v drobni publikaciji Vlada Sruga z naslovom Komunistovo dejanje in misel, izdane pri politični šoli CK ZKS v Ljubljani. Brošura je namenjena vsem komunistom, najbolj pa mladim, v razmišljanje, da ne bi stopili na stran političnih karierističnih nagajen, da si mogoče ne bi narobe razlagali marksizma ali celo narobe razumeli zgodovinskih besed „vsakomur po njegovih potrebah.“

samoupravno organizacijsko in vsebinsko (konceptualno, idejno) inoviranje in preobrazevanje šolstva mora seči prav do temeljev. Potrebno je potrpežljivo in zares odpravljati napake, strukturne defekte, ki jih ima šola kot institucija razredne družbe (mnogo teh nepravilnosti se je začelo v pedagoške kadre, v dejavnost in zavest delavcev v šolstvu, še bolj pa so se ugnedile v prosvetno-pedagoških forumih, v administrativni in strokovni „nadgradnji“). Odtod zahteve nekaterih levih radikalov (na zahodu), naj bi šole sploh odpravili (razšolanje). Bržčas spominja zahteva po odpravi, negaciji šole na anarhični nihilizem; marksistični splošni konceptiji bolj ustrezajo zahteve po presejanju obstoječega šolstva. Te omejenosti šolstva so tako verbalizem in dogmatično indoktriniranje kot iracionalna avtoritarnost in premajhna vključenost v uresničevanje družbenih (produkcijjskih in idejnopoličnih) potreb in zahtev.

2. V celotnem izobraževanju in vzgoji je potrebno posvetiti veliko pozornosti marksističnemu miselnemu in nazorskemu kultiviranju ljudi. Pri tem so najpomembnejši naslednji momenti: razvojno-godovinski pogled na svet, družbo in človeka; materialistično in dialektično zasnovan konkretni humanizem in naturalizem; marksistični metodični skepticizem, kritičizem oziroma antidogmatičnost... Pomembno je, da izobraževalne in vzgojne ustanove omogočajo mladim ljudem, da se čim bolj seznanijo z izvornim marksizmom klasikov, ki naj potem predstavljajo temeljno inspiracijo za nadaljnja lastna razmišljanja, iskanja.

3. Ljudje naj bi imeli kar največ možnosti za učenje, dodatno usposabljanje, izpopolnjevanje ob delu. Dandanes je tega premalo in tudi osnovni družbeni poudarki so problematični. Vse preveč je „usposabljanja“, „šolanja“ za različna napredovanja teh družbenih grupacij, ki tvorijo nekakšno „srednjo plast“ naše družbe, le malo pa je možnosti, da bi se delavec usposabljal za svoje boljše poklicno delo ali kmet za svoje kmečko

(s podmeno socialističnih samoupravnih odnosov seveda).

6. Kjer koli poteka proces vzgoje otrok, mladine, starejših ljudi, članov ZK in drugih organizacij, delegatov ipd., naj bo poudarek tudi na samovzgoji. To pomeni resnično sovpadanje subjekta in objekta vzgoje. Mogoče je zasnovati tudi različne oblike, pri katerih se samovzgoja bolj ali manj opira na različne zunanje dejavnike.

7. Kar zadeva same komuniste, se proces njihovega idejnopoličnega usposabljanja ne sme zaustavljati na ravni „poljudnih“ političnih in ideoloških sporočil; iti mora naprej, dalje in globlje. ZK je bila v preteklosti marsikdaj sokriva, da je marksistično izobraževanje mladine, komunistov, delavcev stagniralo ali celo povsem zamrlo. V oblikah usposabljanja same ZK mora biti zlasti poudarjeno skupno odgovorno študijsko delo, skupno prebijanje k resnici, mnogo več zavzetih dialogov in mnogo manj predavateljskih monologov. Na idejno usposabljanje komunistov naj bi se v večji meri vezala tudi tovrstna snovanja drugih družbenopolitičnih dejavnikov.

Kakor koli že, komunist naj bi se tudi kot posameznik vedno zavedal občutljivosti tega področja in njegovega odločilnega pomena za celoten utrip družbenega življenja. Vsak komunist, ki je za to kakorkoli ustrezno kvalificiran, naj bi se poglabil v težavne probleme te domneve in prispeval svoj delež k takšnim novim rešitvam, ki ne bi ogrozile že doseženega, pač pa bi vodile k nadaljnjim izboljšanjem in uspehom.

„Glavni pomeni te razprave: komunist naj bi bil samostojen, nedogmatičen graditelj lastnega svetovnega in družbenega nazora, katerega izvirna zgodovinska inspiracija je Marxova misel. Komunist naj bi bil osebno do kraja odgovoren za vso svojo dejavnost ali nedejavnost.“

Ob vseh lepih željah in trudu pisec ne more povedati, kako te napotke tudi razumeti. Individualno bo to lahko mladi komunist razumel sam resnično samo z izobraževanjem, vzgojo, predvsem pa s samovzgojo. v. č.

